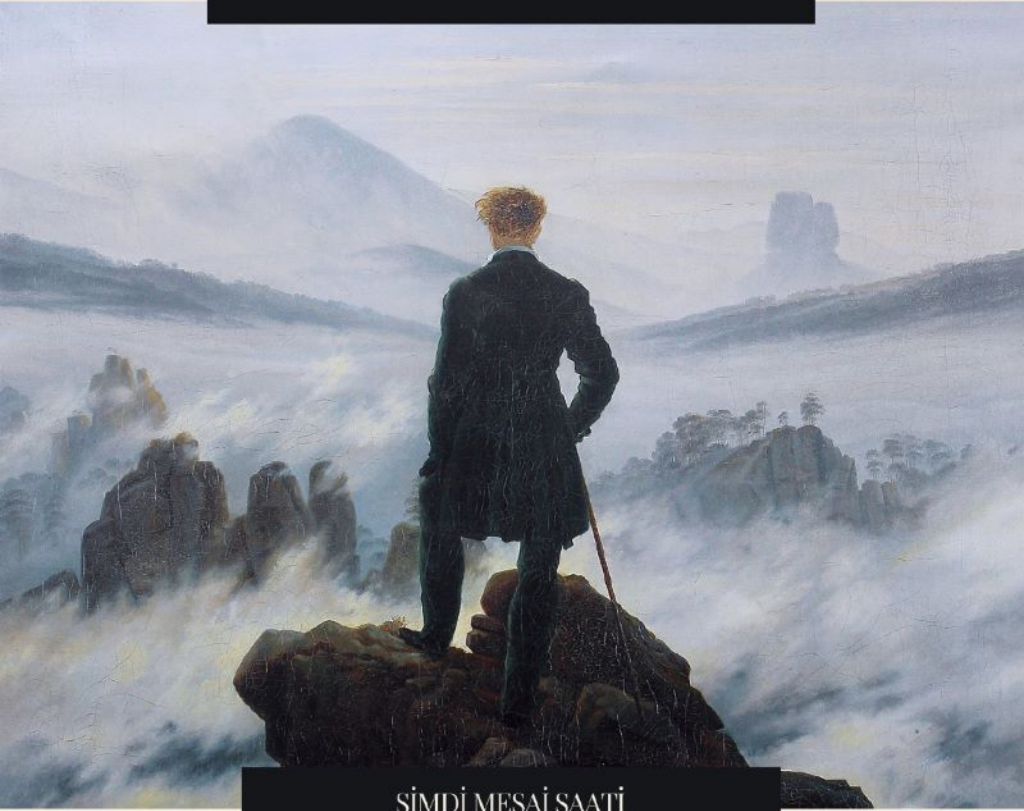

MOİRA

ÇÜNKÜ SERBEST DÜŞÜNME ZAMANI GEÇTİ ARTIK

ŞİMDİ MESAI SAATİ

Zeynep Sönmez-Mustafa Balta-Beyza Pınar- Mehtap Tunahan
Furkan İncesu-Betül Kübranur Karaca-Minerva-Özge Özdemir-
Asya Turan

Maira

28 Şubat 2022 // Sayı 1

İmtiyaz Sahibi:

ETÜ Düşünce ve Felsefe Kulübü

Editör:

Arş. Gör. Tanju TOKA

Genel Yayın Yönetmeni:

Arş. Gör. Tanju TOKA

Kapak Görseli:

Caspar David Friedrich

Dağıtım Sorumlusu:

Ayşe Deniz Güneş

Sosyal Medya Sorumlusu:

Ayşe Deniz Güneş

e-Posta Adresi:

moiradergi@gmail.com

Instagram Adresi:

@moiradergi

Sayın Okur ve Yazarlarımız;

Maira dergisinde yayımlanan tüm yazıların yasal sorumluluğu eser sahiplerine aittir.

İÇİNDEKİLER

Editörden Mesaj---1

İnceleme

Asya Turan

Güray Süngür'nün Deli Gömleği Adlı Kitabından
Dokunabildiğim Öyküsüne Bakış---3

Şiir

Özge Özdemir

Olmaması Gereken Şeyler Üstüne---4

Şiir

Asya Turan

Kalbin Yarısı---5

Film Analizi

Furkan İncesu

K-Pax Film Analizi---6

Şiir

Betül Kübranur Karaca

Panzehir Kabuk ---8

Kitap Analizi

Mehtap Tunahan

Katharine Burdekin'in Mağrur Adam Adlı Romanında
İnsanın Türleştirilmesi--9

Deneme

Mustafa Balta

Ben---13

Öykü

Minerva

Benice---15

Kurgu

Asya Turan

Richard Dadd, Fairy Fellers'in Usta Vuruşu, 1855-
1864---18

Öykü

Betül Kübranur Karaca

Çuçuf Blues---19

Araştırma

Beza Pınar

Husserl Fenomenolojisinde Üzler Problemi---25

Araştırma

Zeynep Sönmez

Aziz Augustinus'un Devlet Anlayışının
İncelenmesi--32

-Tanju Toka

Editörden Mesaj

Her şeyden önce, amaç ve çabamızın anlaşılması için dergimize isim olan **moira** kelimesinden bahsetmek gerekir.

Antik Yunan kökenli olan moira kelimesi, kader anlamı temelinde kozmos ile düzen fikri arasındaki ilişkiyi kuran en önemli kavramlardan birisidir. Esas itibarıyla düzen kuruculuğu ifade eden bu kelime, mitolojide de kendisine yer bulmaktadır. Buna göre, mitolojide tanrısar varlıklar şeklinde tasvir edilen üç kız kardeşten ilki olan Klothe ömür ipliğini örerken, Lakhesis ölçer ve üçüncü kız kardeş Atropos ise bu ipliği keser.

Hesiodos'un ifadesiyle, insanların yaşam paylarını veren söz konusu pay tanrıçaları, yani Moiralar Olimpos'tan çok daha eski bir düzenin temsilcileridirler. Başka bir ifadeyle Moiralar, tanrısar düzenin bile üzerinde yer alan mutlak yasalılığı kurmaktadır ki, bu yasalılık kozmosu kaostan kurtarıp düzenli bir yapı haline getiren ilkeyi ifade etmektedir. Zincire Vurulmuş Prometheus tragedyasında Aiskhylos, Moiraların bütün tanrılardan daha üstün olduğunu şu şekilde işlemektedir:

Kora: Olacağı yöneten kim?

Prometheus: Üç Moira'lar ve unutmak bilmez Erinys'ler

Kora: Zeus onlar kadar güçlü değil mi?

Prometheus: O da olacağın ilinden kurtulamaz.

Ayrıca kız kardeşlerin bu gücü yalnızca tanrısar alemle sınırlı değildir aksine onlar, doğrudan insan hayatına da yön vermektedirler. Yine Hesiodos, bunlara bilgelik üstünlüğünün verilmesinden dolayı insanları mutlu ya da mutsuz etme güçlerinin olduğunu belirtmektedir. Böylece Moiralar, insanı güçlerin yanı sıra tanrısar güçlerin de eylemlerini sınırlayan ahlâki zorunlulukları belirleyerek, kozmista mutlak düzenin hâkim kılınmasını sağlamaktadır.

Meiromai, yani payını almak fiilinden türeyen moira sözcüğü kader anlamına gelmenin yanı sıra payına düşen, kısmet, nasip, yiyecek, ganimet ve miras payı anlamında da kullanılmaktadır. Böylece bu kavram, toplumundaki bireye verilen payı belirlemesiyle aslında herkesin uyması gereken sınırları da oluşturmaktadır. Bu yönüyle moira kavramı değişmezliği sağladığı evren hakkında bir tür yasa anlamını ihtiva etmektedir. Nitekim söz konusu evrensel yasanın sınırların aşılması durumunda kozmik düzenin koruyucuları olan mezkûr tanrısar üç kız kardeş tarafından nemesis, yani cezalandırılma gerçekleştirilir.

Moria düşüncesi temelinde örgütlenen bir toplumda öne çıkan en önemli unsur ise, toplumsal sınıfları belirleyen sınırların ve buna bağlı olarak savaşlarda elde edilen ganimetlerin paylaşılmasıdır. Buna göre toplum bireyleri kendi sınıfının sınırına yani, moirasına göre ganimetlerden pay sahibi olmaktadır. Ayrıca toplumun bütün üyeleri de buna uymak durumundadırlar. Nitekim bu durumu Homeros, İlyada'da, Agamemnon'un Akhilleus'un elinden savaş ganimetini almasını moirasına saygısızlık olarak nitelendirmekte ve Akhilleus'un buna karşılık Troya savaşından çekildiğini haber vermektedir.

Ve bizim Moira'mız

Entelektüel bilinç, eylemi gerektirir. Bu yönde herhangi bir çabanın içinde olmayan bir entelektüel bilinç eksiktir ve kemale ermemiştir. Bu nedenle düşünderimizi yazmak, yazdıklarımızı yorumlamak ve yeniden yazmakla, yani eyleme geçmekle sorumluyuz. Bu sorumluluk anlayışı temelinde yayımlanan Moira dergisinin en büyük gayesi, bilinçli bir entelektüel anlayışın oluşması için karınca misali çalışmaktır.

Tanrısal ve beşerî düzeni kuran ve onu sürdüren güçlerin ismiyle müsemma olan Moira'mız, ETÜ Düşünce ve Felsefe Kulübü'nün mensubu olan öğrencilerin sorumluluk temelinde gelişen entelektüel çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıktı. Bu noktada, derginin tanıtılması ve yazıların toplanması hususunda en büyük çabayı gösteren kulüp başkanımız Aslı Deniz Güneş'e medyun-u şükranız. Onun gayret ve çabası olmasaydı, Moira dergisi de olmazdı. Kulüp akademik danışmanı olarak, dergi fikrini kendisine açtığım ilk andan itibaren sürekli desteğini yanımda hissettiğimiz Felsefe bölümü bakanımız Doç. Dr. Kemal Bakır'a da ayrıca teşekkür ederiz.

Moira'nın ilk sayısında şiir, hikâye, deneme ve kurgunun yanı sıra araştırma makaleleri yer almaktadır. Böylece ilk sayımızda, geniş bir yazım türü çeşitliliğiyle okuyucu karşısına çıkmanın haklı gururunu yaşıyoruz. Umarız bu çeşitliliği dergimizin diğer sayılarında da sürdürmeyi başarırız.

Dergimizi, her akademik yarıyılının başında çıkarmayı hedeflemekteyiz. Bu nedenle şimdiden 2022-2023 akademik yılının güz yarıyılında çıkacak olan ikinci sayımız için serbest düşünce ürünleri olan bütün yazıları bekliyoruz. Çünkü yazılmaya değer olan her şey aynı zamanda okunmaya da değerdir.

Şairin dediği gibi:

**Çünkü serbest düşünme zamanı geçti artık
şimdi mesai saati**

-Asya Turan

Güroy Süngü'nün Deli Gömleği Adlı Kitabından Dokunabildiğim Öyküsüne Bakış

Dokunabildiğim isimli öyküde aşkı coşkulu bir anlatımla aktarıyor gibi görünen yazar aslında bu öyküde aşkı karikatürize etmeye çalışmıştır. Öyküde karakterin duyguları yoğun bir biçimde hatta abartılı bir üslupla anlatılıyor. Mesela öyküdeki kahraman, annesinin ona aldığı saate neredeyse taparcasına sevgi gösteriyor. İnsanın bir nesneye ve bir başka insana olan bağlılığını abartarak anlatan ve imgeleyen bir öyküdür. İnsanın eşya aşkının çok duygulu bir aşk hikâyesi gibi abartılarak anlatıldığını görürüz.

Dokunabildiğim 'de kahraman için bu hayat yaşanabilir değildir, onu yaşanabilir hâle getirmek için de hiçbir yol bulunmamaktadır. Kahraman kendisini değersiz, yeteksiz, güçsüz hisseder. Başkalarının onda bir anormallik görüyor olması kahramanı üzer. Öyküdeki karakter çaldığı kitabın arka kapağında yazan metinden etkilenir ve o kitabın (Murpy: Beckett) kahramanıyla arasında bir bağ kurar.

ÖYKÜDEKİ KARAKTER YALNIZ, UMUTSUZ VE İÇİNE
DÜŞMEKTEN KORKTUĞU KARANLIKTAN
KURTULABİLMEK VE YAŞAYABİLMEK İÇİN
BAĞLANMAYI SEÇER.

Kitapta kendisini sallanan sandalyeye bağlayan bir adam vardır. Kendisi de sürekli bir şeylere bağlıdır. Aralarındaki fark öykü karakterinin bağlanışının somut bir bağ olmayışındır. Yalnız ve sürekli tek başındır. Daima mutsuz olduğunu söyler. Çocukluğundan beri gittiği yerlerden, gördüğü insanlardan bir şey alarak saklar. Aldığı eşya beğendiği, çabuk bağlandığı bir eşyadır. Hayatını alıp sakladığı bu eşyalara bağlıdır. Karakter iletişimi insanlarla kurmayan, eşyalarına bağlanan biridir. Görüp âşık olduğu ve bu durumu abartılı bir şekilde yansıtan anlatıcı âşık olduğu kişiyle bağ kuramadığı için her gün ve geçesi kötü geçmektedir. Umut etmek bile artık onu yormaktadır. Dinlenmek için ölümü düşünmeye başlar. Burada bir kaçış vardır. Kahraman ulaşamadığı ve aşamadığı bu durumdan dolayı vazgeçmeyi tercih eder. Âşık olduğu kişiyi olup andan bir eşya aldıktan sonra hayatının normale dönmesiyle sonlanır öykü.

-Özge Özdemir

Olmaması Gereken Şeyler Üstüne

Olmaması gereken her şeysin sen.
Sigaranı yakarken ben, elinle elimi tutmamalısın.
Öyle güzel gülmemelisin mesela.
Yastığa başımı koyduğumda aklımdan gelip geçmemelisin.
Sen olmamalısın biliyorum.
Sen de bilmelisin.
Ya da belki de hiç bilmemelisin.
Ben güzel sevemem çünkü.
Sen çok güzel sevilmelisin.
Ben aklımdaki tüm noktaları soru işaretine çeviririm.
Sen en güzel virgüllerle devam etmelisin.
Benim hislerim anayasanın en katı yasalarıyla idam edilir.
Sen Che kadar özgür hissetmelisin.
Olmaması gereken her şeysin sen.
Okuduğum kitaplarda altını çizdiğim sözcükler tanımlamaz seni.
Şairin 'kederli ömrümün kısa açan çiçeği' dediğisin sen.
Umut bile beslemiyordum ben artık evimde.
Gelip geçen kuşlara ekmek veriyordum yekten.
Kalkıp bir yudum su içmeye halim yokken
Seni sevme gücünü bana vermemelisin.
Olmaması gereken her şeysin sen.

-Asya Turan Kalbin Yarısı

Kalbin Yarısı
Ölmesin bir kardeş...
Orda kalır kalbin yarısı
Tüm çocukluğun
Anne demenin yarısı
Babanın hepsi orada kalır.
Uzaklara razı gelsin kardeşlik
Ölüme uzak
Bir tabureyi paylaşamadığın anılar
Yarım kalır
Ya yetişemezse bir kardeş bir kardeşe
Ölür Ana rahmi, ama
Ölmesin bir kardeş
Çığlıkları hangi içe sığar olamayacak kavgaların
Kimle karışır ismin sıra seninkine gelinceye dek
Bir kalbe birkaç kalp çıkar yerinden
Ölmesin bir kardeş
Neler silinir bir candan
Bir gözyaşı
Memleketten bir köy silinir
Beş taşlı bir okul bahçesi
Koca apartman merdivenleri
Ah ne fotoğraflar silinir...
Yalvarırım.. ölmesin bir kardeş.

-Furkan İncesu

K-Pax Film Analizi

Uzaylı Olarak Uyanmak

Bir sabah uyanduğunuzda uzaydan geldiğinizi, dünyada birtakım görevlerinizin olduğunu ve bu görevleri tamamlayıp evinize geri dönmeyi düşünüyorsunuz. İçgörünüzde hiçbir sorun yok kim olduğunuzdan tamamen eminsiniz fakat insanlar söylediklerinize inanmıyorlar ve deli olduğunuzu düşünüyorlar. Sizi bir bakımevine yatırıyorlar ve derdinizi doktora anlatmaya çalışıyorsunuz çünkü uzaydan geldiğiniz konusunda bir şüphenez yok. Bakımınızdan görevli doktor sizinle oldukça yakından ilgileniyor ve anormal durumunuzu iyileştirmek istiyor. Doktorunuz ne yaparsa durumunuzda bir değişiklik olmuyor. Dünyadaki görev süreniz tamamlanıyor ve artık geri dönmeniz gerekiyor. Süreniz dolduğunda ise gerçekler ortaya çıkıyor.

Filmle İlgili Genel Bilgi

Dissosiyatif Füg hastalığının işlendiği filmlerden biri K-PAX filmidir. Filmin baş karakteri Robert PORTER yaşadığı aşırı üzücü travma sonucu intihar etmek üzere bir nehre atlamıştır. Cesedi bulunamayan PORTER kayıtlara öldü olarak geçmiştir. Bir süre sonra evinden çok uzakta ortaya çıkan PORTER kendisini K-PAX adlı bir gezegenden gelen Prot adlı bir uzaylı olarak tanıtmaktadır. Deli olduğu düşünülen adam bir bakım merkezine kapatılır ve tedavi edilmesi için Dr. Mark POWELL ile tanışırılır. Dr. Mark POWELL hakkında söylediklerinde çok ikna edici olan Protun hastalığını bulmakta oldukça zorlanır fakat yine de uğraşmaktan vazgeçmez. Filmin sonunda Dr. Mark POWELL, Protun esasen ağır travma sonucu eski kimliğini unutmuş olduğunu ve kendisini uzaylı zannettiğini anlamaktadır.

Filmin Patolojik İncelenmesi

Dissosiyatif Füg bireyin ansızın eskiye dair anılarını, kimliğini, yaşantısını vs. unutup kendini farklı biri zannetmesidir. Bu süreç birkaç saat birkaç ay ya da birkaç yıl sürebilir (Balcioğlu ve Balcioğlu, 2018). Ansızın sonlanır ve kişi eski kimliğini hatırlar. Dissosiyatif Füg hastaları genellikle eski kimliklerine göre daha sosyal bireylere dönüşürler. Prot tüm hastalarla ve bakıcılarla selamlaşarak onlarla sürekli sohbet etmektedir. Dışadönük ve Özdisiplinli özellik gösteren Prot oldukça sevecendir. Travma sonrası intihar girişiminde bulunan ve sonrasında kendini farklı bir kimlikle tanımlayan ve eski hayatına dair bir şey hatırlamayan Robert PORTER'in Dissosiyatif Füg hastası olduğu saptanmıştır. Dissosiyatif Füg hastaları geçmişini tamamen unutup ve kendisini başka biri zanneder (Balcioğlu ve Balcioğlu, 2018). Aslında tokmakçılık mesleğiyle uğraşan Robert PORTER kendisini uzaylı Prot olarak tanıtmaktadır. Dissosiyatif Füg bireysel travmalar sonucu ortaya çıkabilir. Robert karısına tecavüz edilmesi ve karısının kızıyla birlikte öldürülmesi sonucu ağır bir travma yaşamıştır ve bu travma sonucu amnezinin bir çeşidi olan Dissosiyatif Füg hastalığını yaşamıştır.

Geçmiş anılara ait semboller bireye kim olduğunu hatırlatabilir. Filmde Robert, Dr. Mark'ın evindeyken fiskiyezin açılması onu bir anlığına eski hayatına döndürmüştür. Sosyal ilgi de hastalığı azaltıcı faktörler arasında yer alabilir. Dr. Mark, Prot'a karşı ilgilidir ve sonunda Prot ona güvenip hipnoz halindeyken kendisiyle ilgili önemli bilgiler vermiştir. Hastalığa sebep olan ve derecesini artıran faktörler arasında en önemlilerinden biri bireysel travmalardır. Ağır bir travma sonucu Robert kendisini 5 yıl boyunca uzaylı Prot zannetmiştir. Dissosiyatif Füg hastalığına neden olan faktörler arasında savaş ve doğal afetler gibi toplumsal olaylar da yer almaktadır. Bireyin eski hayatından uzak stressiz bir yaşam sürmesi eski kimliğini hatırlamamasına yol açabilir. Ayrıca hastalığa sebep olan travmanın şiddeti de hastalığın sürmesinde etken olabilir.

Dissosiyatif Füg hastalarının tespit edilmesi çok zordur. Çoğunlukla normal bireyler gibi davrandıkları için eski kimliklerine dair izler barındırmayabilirler. Dissosiyatif Füg hastalığı genelde aniden sonlanır ve eski hayatına geri dönmeye çalışır. Hastalığın tedavi edilmesi için ilaç tedavisi yarasızdır. Psikoterapi ile birey travmalarıyla yüzleşmeli ve üstesinden gelmelidir.

Filmle İlgili Düşüncelerim

Film akıcı yani kendini izlettiriyor. Oldukça nadir görülen bir psikiyatrik rahatsızlığın ne derece ilginç olabileceğini gözler önüne seriyor. Birçok insan yaşadığı travmaları unutmak, hiç yaşamamış gibi olmak ister. Filmdeki karakterimiz de hiç yaşamamış olmayı dileyeceği türden ağır bir travma yaşayarak benliğinden sıyrılıyor ve kendisini farklı bir kimlikte buluyor. Elbette ki kimse yaşadığı travmaları iyi ki yaşamışım bana çok şey öğretti demez fakat kaçmak, kurtulmak değildir. İnsan yalnızca canı acıyan değil canının acımasını yorumlayabilecek bir varlıktır. Filmin sonunda PORTER felç kalıyor ve bir daha asla konuşmuyor. Bu yaşamak değil. Yaşam yalnızca acı çektiğimiz ya da mutlu olduğumuz yer değil, mutlulukla ve acıyla ilgili beklentilerimizin ve hatıralarımızın da olduğu yerdir. PORTER yaşamını acıyla ilgili hatıralarından ibaret bir yere getirdi ve oldukça trajedik bir hayat sürdü. Bence PORTER yaşamını acılarını unutmuyarak fakat mutlulukla ilgili beklentileri, hatıraları ve mutluluk anlarıyla acı hatıraların acı hissini giderek azalmasıyla yaşayabilirdi.

-Betül Kübranur Karaca Panzehir Kabuk

Yerleşik düzenden
Yerleşmiş kalpsizliklerden
Yerleşmiş kadersizliklerden
Kıskaçlarında beklettikleri lokmalarının
son bir kez düşlerine
ortak olmak isteyip
Onları göğre armağan eden
kabuklular
Düş(memiş) kanatlarıyla
artık kaçabilirler

Yolunu sarmalayıp gidenlerin peşinden
Gelişigüzel gidişi erken
ve ürkünç ezilmiş
zehirlerle düşeli
yeni yollar düşünenler
Geldikleri dünyaları unuttular
gitmeyecekleri yollarda kayboldular

-Mehtap Tunahan

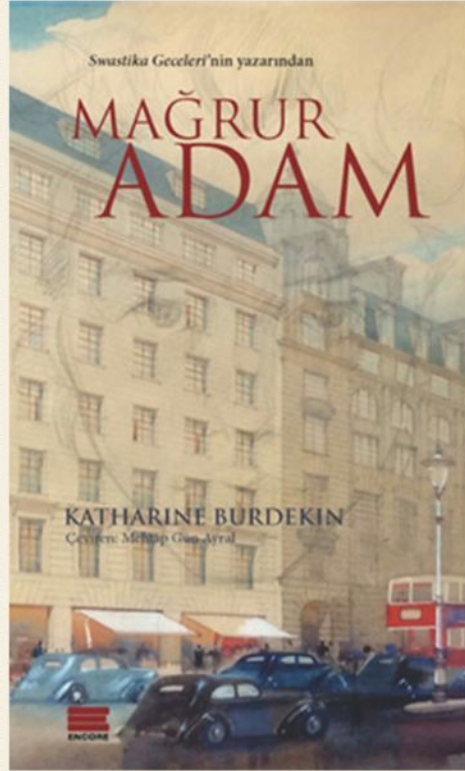
Katharine Burdekin'in Mağrur Adam Adlı Romanında

İnsanın Türleştirilmesi

1896 da İngiltere'nin Derbyshire ilçesinde dünyaya gelen Katharine Penelope Code, Beaufort Burdekin ile yaptığı evlilikten sonra Katharine Burdekin olarak tanınmaya başlamıştır ancak yazın dünyasında karşımıza çoğu zaman Murray Constantine ya da Kay Burdekin takma adlarıyla çıkmaktadır. Birinci dünya savaşı gibi beraberinde nice savaşları getirecek olan kanlı bir oyunun sahnelendiği dünya tiyatrosunda hemşirelik yaparak oyunu en önden seyreden İngiliz yazar, 1915 yılında gerçekleşen vefatına kadar yazdığı romanlarında bu kanlı oyunun kendi düşündeki sahnelerini canlandırmıştır. Yazdığı eserlerden sadece iki tanesi Türkçeye çevrilmiştir ve bunlar distopya ve bir anlamda ütopya türüne katkıda bulunan iki önemli eseri Swastika Geceleri ile Mağrur Adam adlı eserleridir. Bu iki eserde Encore yayınlarında Mehtap Gün Ayrıl'ın zengin çevrisiyle yayımlanmıştır. 1968 Denizli doğumlu çevirmen Hacettepe Üniversitesinde Kimya bölümünden mezun olmasına rağmen bir nokta da hayatına dâhil olan edebiyat çevirmenliği ile China Mieville, Anne Bronte, Susan McBride ve en önemlisi de Katharine Burdekin gibi yazarların eserlerinden yaptığı çevirilerle Türkçeye oldukça kıymetli eserler kazandırmıştır. Katharine Burdekin'in kullandığı çetrefilli ve derinlikli dili ustalıkla yansıtan Mehtap Gün Ayrıl, yazarın okuyucuyu çıkardığı bu anlamlı yolculukta okuyucuyu ayrıca kelimelerin ve cümlelerin ahenkli dansına eşlik ettirmektedir. Orijinal dilinde 1934'de Feminist Press tarafından yayımlanan Proud Man adlı eser 2016 yılının şubat ayında Encore yayınları tarafından Mağrur Adam adlı çeviriyle Türkiye de yayımlandı.

Mağrur Adam adlı eser basitçe insanlığın Narkissos'un nehrin parlak sularında hayranlıkla kendini seyrettiği zamanlardan bir başkasının yansımada kendilerine hayranlık duydukları bir zamana geçişini en çarpıcı haliyle ele almaktadır. Etinden, kemiğinden, belki de kanından beslendiğimiz insan varlığının her türlü hali ve cinsinin tefrik edilmekte olduğu bir zaman. Bu zamanda insanlık ateşin toprağa karşı gösterdiği mağruriyetin neredeyse anlamsızlaşacağı bir mağruriyet ile birbirlerini alt etmek için en haklı savaşlara girmekte. İnsanların türleştirildiği ve bu türlerin hepsinin özünde politik, kültürel ve dini anlamlar barındırdığı bir dünya düzeninde en keskin kılıçlar bir başkasını var etmemek uğruna çekilmekte. İşte bu noktada, Katharine Burdekin bizi mağrur insan ile bedenden bedene bir yolculuğa çıkarmakta ve kadın bedenini ve erkek bedenini en derinlikli halleriyle yansıtmakla kalmayıp, bizi bedenlerin tüm sınır ve sınırsızlıklarıyla buluşturmakta. İşte bu uçsuz bucaksız yolculuğun sonunda bizi en temel haliyle insan karşılayacaktır, tüm ayrımlardan ve ayrımların ayrıcalık haline getirildiği tüm hallerden bağımsız olarak öz bizi o son durakta selamlayacaktır. En nihayetinde insanîyet namına, insan bedeninde varlık gösterdiğimizizi acı acı kulağımıza fısıldayacaktır. Romanda x isimli bir kişi olmaktan arındırılmış, alegorik nitelikte bir varlık gösteren -ki bu varlık bizi Ortaçağ İngiltere'sinden seslenen Everyman adlı tinsel oyundan Kafka'nın dünya mahkemesinde yargılanan K adlı karakterine kadar götürmektedir- ana karakter sırasıyla cinsi normlara sığdırılmış bedenlerden cinsi normları aşan o eşsiz bedene geçiş sağlar. İşte tam da burada yazar bizi Gerçek İnsan ile tanıştırır, çift cinsiyetli, kendi kendine yeten, vejetaryen, ulusal devlet, sınıf ve toplumsal cinsiyet bilincinden kopuk bir varlık ile bizi baş başa bırakır.

Ancak ne yazık ki Gerçek İnsanın karşısında Alt-insan belirir, kamburunda sakladığı zehirli iğnelerle her türlü eylem ve söylemini meşrulaştırarak bir körlükte dünya düzeninde var olmaya çalışan o küçük mevcudiyet. Tam da bu nokta da Friedrich Nietzsche'nin satırların arasından yankılan sesinde Üst-insan kavramı duyulur hale gelmektedir. Tanrının öldüğü bir zamanda hiçbir denen o koca boşlukta, insan kendini gerçekleştirecek fiziksel varlığının ötesinde tinsel varlığını da ortaya koyacaktır. Kendi kendini yaratma veya gerçekleştirme sürecinde acı denen o kesif duygunun da bir yerde etini tırnaklayıp, kanını emmesine izin verecektir. Acı kendini gerçekleştirme sürecinde gerekli bir basamak ya da uğranılması gereken kaçınılmaz bir durak. Ki burada Nietzsche'nin acı ile ilgili düşüncelerinin çıkış noktası olan Amor Fati anlayışı arkada sessiz sessiz kıkkırdar. Romanda ki Gerçek İnsan ve Üst-insan arasında bir kıyaslama belki bu nokta da anlamsız kalacaktır ancak ikisinin çıkış noktası olan kendini gerçekleştirme noktası referans alındığında ve romanda ki alt-insan kavramı üzerinden değinilen noktalar ele alındığında yazarın bizi götürmek istediği o derin sular elzem bir nitelik taşır. O derin sulardan biri alt-insanın kendi nezdinde olağanlaştırdığı eylem ve söylemlerin körleştirdiği, sağırdaştırdığı ve belki de dilsizleştirdiği insan topluluklarının düşünsel niteliğini büyük oranda kaybetmesidir. İnsanların başlarından ayak parmaklarına kadar adaletsizliğin, şiddetin ve ayrımcılığın ipleriyle düğümlü olduğu bu çorak topraklarda, alt-insan bir grup ya da milletin bir diğer millete saldırarak onları öldürmesini meşrulaştırmakla kalmayıp, bu eylemi şan, şeref ve hakkaniyet gibi kavramlarla tanımlamıştır. Ki insanın en korkunç tarafı şiddetin en vahim noktaya ulaştığı anda bile merhamet duygusuna kendini teslim etmediği taraftır. Burada alt-insanın hangi duygudan beslendiğini tahmin etmek olasıdır, onu vahşet dolu kıyımların ortasında zevkle dans ettiren duygu elbette nefrettir. Ancak zamanının çoğunu nefret ederek geçiren alt-insanın bu nefreti en nihayetinde eylemleştirmesi ise olağan bir sonuçtur.

Bu nokta da "alt-insan zihninin pis kokulu kuyusunun dibinde bulunan suçluluk duygusundan kurtulmak içinse din ve sanat yolları seçilir" (s. 18). Bu iki yolda da çıkmaz sokaklara giren alt-insan kendini akıl almaz bir sürüncemede bırakır. Yerleşmiş çıkarlar, önyargılar ve düşünceler eşliğinde bu yollarda sadece kendi boynunu ipe geçirmekten başka bir eylem gerçekleştiremez. En nihayetinde ona değer katacak zihinsel yaratılardan yana kısırdır. Ki ürettiğini sömürdüğü, ürettiğinin de onu sömürdüğü bir ortamda kendi ayağına takılacak yeterli ölçüde taş bulacaktır. Ürettiği makineler "altı adamın işini yapabilen, ama altı adamın yediğini yemeyen, giydiğini giymeyen, oturduğu evlerde oturmayan" (s. 28) türden olacaktır ve "o altı adam yoksullaşacak, yiyecek ve giyim kuşam alamayacak, ama bu arada başka makineler, ya da adamlar, artık ihtiyaç duyulmayan ve satılamayacak olan, yeni makinenin işine yaramayan o altı adama yiyecek ve giyim kuşam üretecek" (s. 28). Sonra sürülerden bahseder Gerçek İnsan, alt-insan topluluklarının oluşturduğu sayısız sürüden ve sürülerin insanlığa müsaade etmediğinden, etmeyeceğinden çünkü korkuyla bir araya gelmiş, korkunun hükmünde eylem gerçekleştiren alt-insanın insani olanı tasavvur edecek ayıklığı yoktur, belki de o ayıklıkta olmayı reddeder. Milletlerden, sınıflardan ve çetelerden oluşan bu sürülerin insaniyet nezdinde değerlendirilemeyecek olan 'ayrıcalık' kavramını insanileştirmeye çalışmaları da onların korku duygusuyla birbirlerine kenetlendikleri gerçeğini gözler önüne sermektedir. Hangi duygu sizi ayırtırmaya ve bu ayırtırmadan fayda sağlamaya iter dersiniz orada korku hissedilir. Siz sizde olanın yetersiz kalacağından korkmanın yanı sıra sizde olmayanın ortaya koyacağı fazlalığın altında ezilmekten endişe edersiniz. 11

Bu noktada da sizdekinin fazlalığına veya yetersizliğine bakmaksızın -ki bu çoğu zaman önemli değildir, nitelik elbette niceliği alt edecek güce hala daha sahiptir- kendinizi ayırır, sınıflandırır ve ayrıcalıklı hale getirirsiniz. Bu ayrıcalık 'daha iyi' diye bir düşünce ortaya çıkarır ve neredeyse tüm değerlendirmeler bu 'daha iyi' nitelendirmesi kapsamında gerçekleşir. Alt-insanlar hayvanlardan daha iyi olduklarını düşünmekle kalmayıp, derilerinin rengine, yetiştirilme tarzlarına ve cinsiyetlerine göre kimi insanlardan da daha iyi olduklarını dillendirirler ve bu çizgide hiyerarşik bir düzen oluştururlar. Ancak bu düzen nahoş, tahripkâr ve naçizdir. Yazar, işte böylesi bir düzende Gerçek insanın herhangi bir kadın, erkek veya insan bedeninde tüm bu karmaşalardan arındığını ve kendi olmayı başardığını, kendi-olmayan alt-insan üzerinden tasvir etmiştir. Böylelikle okuru insanın neredeyse her zerresine ulaştırmış ve dokundurmuştur.

-Mustafa Balta

Ben

İnsanoğlu yeryüzüne geldiğinden beri yeryüzünde bir çok değişiklikler olmuştur. Değişikliklerin hepsi de diğer canlı türlerinin zararına olmuştur. Hatta bütün tabiatın zararına olmuştur. İnsanlar giderek aslında çok iyi yaşam koşulları geliştireyim derken geleceğe yaşanabilir bir dünya bırakmıyor. Bir sonu olacak mı ? Kesinlikle her şeyin bir sonu olduğu gibi dünya da insanlara artık yeter demeye başlıyor.

Dünya aslında uzun süreçlerde değişikliklere uğrar bu normaldir. Heraklitos'un dediği gibi 'Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir' . Fakat Dünya'nın değişimi normal bir süreç ise Dünya neden insanlara yeter desin ki ? Değişim normaldir fakat bu değişimlerin belli bir süreçleri vardır . Sanayi devrimi ile birlikte insanlık çok iyi bir gelişim yakaladı. Bu gelişim ile birlikte yaşam biçimlerimiz değiştı . İnsanlar köylerden kentlere göç etti. Metropol şehirler ortaya çıktı. Şehirlerde insanlar belli konfora ulaştı. İnsanlar için tek düşünce daha fazla kar daha fazla kazanç oldu. Fabrikalar çoğaldı. Arabalar arttı . Binalar arttı . Fakat bu artışlar insanlığı büyük savaşlara soktu. Bu savaşlar 20 yy en kanlı yüzyıl olmasına sebep oldu. Fakat süreç bu kadar basit değildir. Bu savaşlar insanların arasında sıradan bir savaşlardır büyük savaşı dünya ile gelecek nesil arasında olacaktır.

Dünyamız 1000 yılda değişmesi gerek iklim , sıcaklık vb. süreçleri son elli yılda gerçekleşmiştir. Dünyamızın değişmesi normaldir fakat bu belli bir sürede olmalıdır. Bu hızlı değişim insanlığın gelecekte büyük sıkıntılar çekeceğinin işaretidir.

En önemli soru şu peki biz ne yapabiliriz. Dünyanın bu duruma gelmesin sorumlusu biz miyiz?

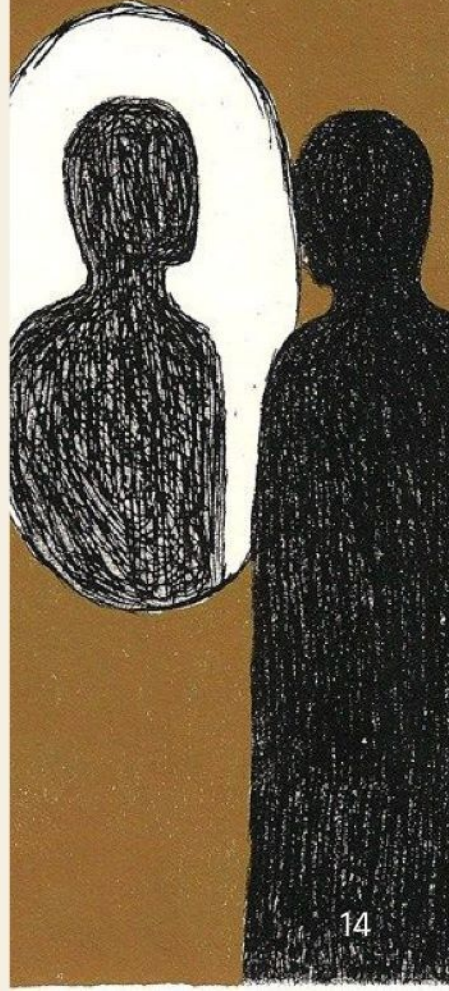
Bu soruya bizi götüren en önemli unsurlardan biri içinde bulunduğumuz ve öve öve bitiremediğimiz kapitalizmin zaferi olan liberalizmdir. Liberalizm özü nedir ? Önce birey sonra diğerleri. Kapitalizm ne der sen üret tüket kendini düşün boş ver geleceği falan der. Sen bir şey yapıyorsan haklısındır. Çünkü sen mükemmelsin. Birey olarak önce ben demelisin . Diğerlerini boş ver. Senin şu kısacık hayatında birde gelecekmış ya da diğerleriymiş gibi şeyleri boş ver. İşte liberalizm bizleri bu hale getirdi. Birini doğru bir şekilde eleştirdiğinizde, örneğin yere çöp atma dediğin de hemen sinirtirir beklide küfür eder size. Çünkü o zekidir ne yaptığını bilir. Şunu da belirtelim bir insan eğitim seviyesi ne olursa olsun yere çöp atıyorsa cahildir. Bu kişi isterse yüzlerce makale yayınlamış profesörler olsun isterse aklınıza ne gelirse gelsin bir kişi yere çöp atıyorsa cahildir.

Bu bahsettiğim 'ben' yapısına hepimiz hakimiz. Kimle konuşsanız mükemmel biri o. Etrafımıza şöyle bir bakın sonra kendinize bakın. O küçümsediğiniz fikirlere, olaylara, kişilere bir daha bakın bir derim . İnsanlık bu benci mantığı her geçen gün giderek artırıyor. Özellikle Z kuşağında bunu çok belirgin olarak görüyoruz.

Şimdi sorumuzun cevabına gelelim evet dünyanın bu duruma gelmesinden bizler sorumluyuz. Devletin çevreyi koruma yasaları çıkarmamasına tepki göstermeyerek, çalıştığınız kurumun çevreyi kirletmesine ses çıkarmayarak, yenilenebilir enerji kaynakları yerine doğaya zararlı kaynakları kullanarak, yere çöp atarak , denizleri kirlleterek , bir fidan bile dikmeyerek , çocuğunu eğitmeyerek şimdi suçlu olduğumuz ortaya çıkmıştır. Yani dünyanın artık yeter demesinin sorumlusu biziz. O mükemmel 'BEN' dememiz.

Biz ne yapabiliriz bu soru çok kolay aslında . Ben demeyi bırakarak ,yaşayan insanları ve gelecekte ki nesilleri düşünerek bugünden kendimizi değiştirmeye başlamalıyız. Eğer şimdi doğa ile ilgili küçük adımlar atarsak bu adımlar bir çığ gibi büyür. Ve büyük bir değişim ve dönüşüme neden olur. Gelecekte ki insanların dünya ile savaşmasını engellemiş oluruz.

Unutmayalım doğa ile (dünya) ile bir savaş olursa bu savaş insanlık kaybeder. Bundan sonra ben yok biz varız.

-Minerva

Benice

Hepimizin yürümesi gereken bir yol vardı. Bense kendi yolumda yürümeye çalışıyordum. Onlar beni kendi yollarına çekmek isterken tuttukları elimi bırakmalarını istiyordum. Adımlarım oraya uygun değildi. Benimle geliyorlardı ama yol arkadaşım değillerdi. Yalnızdım ve yürümeliydim. Net olarak bildiğim şey buydu. Belki çok kez düşecektim ama vardığım yer buna değecekti. Bana sunulan taşsız yola karşı, sonunda yaralarımı seviyor olacaktım. Öyle de yaptım, önce ellerini sonra da evlerini bıraktım. Bunu kabullenmeleri zaman aldı. Ama her şey gibi üzerine yeni konular geldi ve alışıldık bir hal aldı. Kendime bir alan yaratmayı başarmıştım. Ailemden ayrılıp başka bir şehirde ayrı bir evde yaşamaya başlayalı 3 yıl olmuştu. Sancılı geçen bir yıldan sonra zamanla herkes alıştı bu düzene. Ortamla birlikte kendimi de yeniliyordum her geçen gün. Kim olduğum, ne istediğim ya da istemediğim kendi kendine geliyordu içimde. Ben de artık mücadele etmek yerine kendime uyum sağlamayı öğreniyordum. Yalnız değildim, arkadaşlarım vardı çok sık olmasa da görüşüp güzel vakit geçiyorduk. Şehir merkezinde bir iş merkezinin ikinci katında bir ofiste çalışıyordum. İş yerinde olmaktan, her gün aynı insanlarla karşılaşmaktan, kısa molalardan, molalarda yerli yersiz yapılan paylaşımlardan mutluydum. Hatta bu molalar bana yeni arkadaşlar kazandırıyor. İş merkezinde her kat, ortak bir dinlenme alanı kullandığı için kattaki diğer iki ofis de molalarını aynı yerde geçiriyordu. Böylece aynı saatlerde nefes alma ihtiyacı duyduğum biri girdi hayatıma. Önce bu ortak alanda sonra asansörde, yolda karşılaşmalar derken bir araya geliplerimizi planlar almıştık. İyi hissediyordum aynı zamanda eksik geliyordu onunla geçirdiğim zaman. Bu arkadaşlık kafamı karıştırmaya başlamıştı ve ben ne bir adım ileri ne de bir adım geri gidemiyordum. Bu duyguların daha da ağırlaştığı bir dönemde biriken iznimi kullanmaya karar verdim. Bu izin sürecinde bir şeyler yazmaya çalıştım. Bu denemelerin birinde ilham geldiğini düşündüğüm bir an birkaç şey yazmaya başladım sonra zamanla yavaşladığını hissettim. Ama sadece yazma eylemimde, zihnimde değil, başka bir farklılık daha vardı ortamda. Durup etrafı yaklayınca anladım. Radyo kapanmıştı. Sanırım ilham sandığım yükseltici etki de bir radyo programının 90lar pop saatiydi. Kendi kendime güldüm. Umarım buradan telif yemem diye eğlendim bununla.

Kapanan ve beni durduran radyoyla ilgilenmeden masadaki bardağı mutfağa götürmek için kalktım. Evde olmak iyiydi ama alışkanlıktan mıdır nedir dışarıya da ihtiyaç duymaya başlıyordum sanki. Hep olmadığın yerin cazip gelme mevzusunun öznesi olmuştum. Saate bakınca hep çıktığımız mola saati olduğunu gördüm. Sonra ani bir kararla ona mesaj attım. Düşünseydim atmazdım. Muhtemelen birkaç dakika sonra bunu yaptığım için kendimi birkaç cümleyle rahatlatmaya çalışacağım. "Naber? Akşam yemeğe gelsene bana hatta belki birkaç gün kalırsın da" ve tabii "gözlerini kapatan maymun simgesi" otuz saniye kadar sonra mesajı silmeyi düşündüm ama bildirim panelinden görmüş olabilirdi üstelik kararsız görünmek istemiyordum. İşte, beynime komut gitti, "rahatlatma başlıyor" -en azından denedim, -izinde olduğumu biliyor, -ne olacak sanki diye aklımda bağışan seslerden müsaade isteyip bir yemek menüsü oluşturdum. Malzemeleri hazırlarken mesajı silebileceğim sürenin geçtiğini düşündüm. Az önce bana olan etkisinden bihaber radyoyu yeniden ihtiyaç duydum. Bu kez başka bir program vardı ve bana eşlik edebilirdi. 15-20 dakika kadar sonra telefona gelen mesajın sesiyle dikkatim hızla o tarafa yöneldi, mesaj onandı "birileri sıkılmaya başlamış galiba :) İşten sonra eve uğrar gelirim. Bana borçlandın haberin olsun, görüşürüz." Bu mesaj radyonun sesini biraz daha açmama ve tabii bir zaman yönetimi oluşturmama sebep oldu. Yemekleri bitirdikten sonra odayı biraz toparladım, yatacağı yeri ona uygun hale getirdim, masayı hazırladım ve radyoyu kapattım. Geriye tek bir şey kalmıştı, beklemek. Bu arada gözüme zaten yeni almış olduğum bir kitap çarptı onu biraz incelemek istedim. Bir şiir kitabıydı. Rastgele açtığım sayfada denk gelen Sırtında bir ateşle gördüm seni, onu içime atmadan hemen önce. Cümleleri ile durdum. Ondan uzaklaşp başka bir şey düşünemiyordum yine. İlk karşılaşmamızda kırmızı bir sırt çantası takıyordu. O günden beri ben taşıyorum sanki o çantayı. O karşılaşmadan sonrasını hatırlıyorum da ne büyük duygularla en çok da kendimle savaşıyordum. Dışarı her çıktığımda herkesi ona benzetiyor, kimse o olmadığında rahatlıyordum. Hem görmek istiyor hem delice kaçmak istiyordum. Herhangi bir şey olmadan öylece kalsın istedim herhalde. Hoş, herhangi bir şey de olmadı ya zaten. Yanlış okunan işaretler silsilesi muhtemelen hepsi. Ne yok diyebiliyorum ne de var.

O zamanlardan sonra kendimi her an hazır tuttuğum bir olmaz ve ehlileşen duygularım var. Şiir devam ediyor;

Aylar sonra

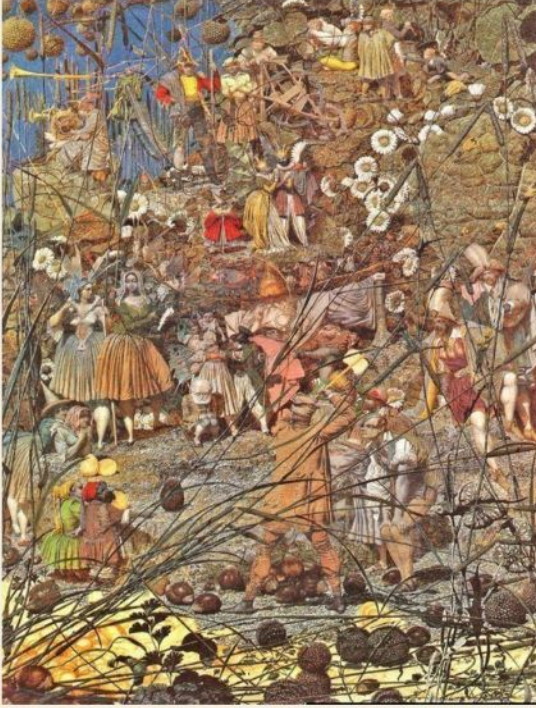
Üstündeki yeşille sen

Güneşe dönüyorsun

Koyu tenin

Ellerin ve tüm bilinmezliğinle.

Adının anlamı da böyle şeylerdi gizemli, saklı olan, bilinmeyen. Bir şiir bu kadar bulur sahibini. Belki de ben çok detaycıyım. Masa başında olmayınca eserlere romantik bakmak daha kolay oluyor, özlemişim metnin, alt metni yerine hissettirdiklerini düşünmeyi. Bunun üzerine sanat sanat içindir cümlesi aklıma gelir gelmez duvardaki tablolara gitti gözlerim. Onun hediyesiydi, birlikte seçmiştik ve seçimimizin eğlenceli bir kabulüydü. Aslında sanat sanattır, aşk aşktır herhangi bir şey için olmadan öylece kendi içlerinde güzeldir. Her şeyi niye bu kadar zorlarız bilmem. Tabloları görünce alışveriş sitelerinin birinde beğendiğim biblolara tekrar bakmak istedim. Belki başka bir şeyler de bulabilirdim. İnsan, kendi olma fırsatı buldukları bütünleşmeye de başlıyor her bir parçayla. O yüzden yavaş yavaş ama ruhuma değen parçalar alıyorum eve. Sitede gezinirken kapı çaldı, bu arada tabii birkaç parça daha favorilere eklendi. Telefonu bırakıp kapıya giderken yine eski heyecan kendini göstermeye başladı. İlk kez birlikte bir şeyler yapmıyorduk ama uzun süreli misafir etmemiştim onu. Yani onunla olmaktan ziyade onu ağırlamanın tanınmadık heyecanıydı bu. Kapıyı açınca yorgun ama güler yüzlü halini buldum. Doğrudan mutfağa geçerek yemek yedik. Ardından o, odada otururken ben de sevdiğini bildiğim, bergamotlu çayı demledim. Bu arada aklıma doğum günümde söylediği cümle gelmişti. Bana, hiç beklemediğin tüm güzellikler senin olsun demişti. Bana, kendini dilemişti. Burada, evimde olmasından memnundum. Hazırladığım çay ve atıştırmalıklarla yanına döndüm. Bir şeyler izleyip her zamanki sohbetimizi ederken bir sessizlik oldu. İçten gülüşlerinden ardından gelen sessizlikleri hepimiz biliriz. Ve yine bildiğimiz gibi oldu. Bana döndü ve elindeki bardağa bakarak "Biliyorum" dedi. Ardından bana baktı, benim bilmediğim bir şey bana doğru hızla geliyordu ve "yanlış olduğunu düşündüğün şeyler var ama asıl yanlış olan doğru olduklarına ihtimal vermemen" diye tamamladı bu girişi. Şu an içinde bulunduğum durum ve aklımın karışıklığı hesaba katılınca benim için anlaşılması zor bir cümleydi. Daha basit olsaydı keşke derken benî beklemeden devam etti, "geç kaldık ama bundan sonra her şeye yetiyeceğiz. Her akşam gittiğim bir evim var ama epey uzun zaman sonra kendimi gerçekten evde hissediyorum, teşekkür ederim." O an ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilemedim, şaşkındım. Biliyordun, kendimle bütünlediğim bu evin, onun olduğunu biliyordun. Ve sonunda ben de biliyordum, bir ruh ait olduğu yeri muhakkak bulur.

-Asya Turan

Richard Dadd, Fairy Fellers'ın Usta Vuruşu, 1855-1864

Dadd, 1842'de bir arkadaşıyla beraber kapsamlı bir doğu gezisine çıkarak; Yunanistan, Türkiye ve Filistin üzerinden Mısır'a gelir. İşte her şey bu gezi esnasında gerçekleşir! Nil nehrinde yaptıkları kayak gezisi sırasında Dadd'in hareketleri değişir ve sayıklamaya başlar. Kendini Eski Mısır tanrısı Osiris zannetmektedir ve kötülükle mücadele hezeyanları yaşamaktadır. Basit bir sıcak çarpması olarak düşünülen bu durumu maalesef gerilemez ve İngiltere'ye döndüğünde de aynı hezeyanlarla iblis olarak gördüğü babasını öldürür. Gizlice Paris'e kaçan Dadd burada da rahat durmaz ve kötü güçlerin etkisi altında zannettiği bir turiste saldırınca tutuklanır. Tanısı "Paranoid Şizofreni"dir ve Bethlehem Psikiyatri Hastanesi'ne yatırılır.

Tanrı cevizleri gibi kestaneler... Kaosun, savaşın ve karmaşanın ince kabuğu gibi kalabalıkların ayak altında ve öylesine büyük hangi deliliğin hırçın satırı altında bir kaya gibi Fikrin, içinden çıkmadığı ve içinden çıkarmanın mümkün olmadığı zihindeki siren sesleri... İşte çizgi çizgi tel ve sarmaşık gibi tüm kalabalığın önünde uzanan serin otlar ilk görünen papatyalarsa bu hastalığın ilacı gibi. Tüm bunların göğü nerede? Yukarıya bakıp düşünen var mı peki? Ölümün, şiddetin göğü bir tavan, bulutlu bir gök gibi tuval. Karmakarışık tren rayları gibi ruh hevesle büyük çarpışmaların beklendiği her vagonunda aynı ruhla başka biri koca bir balta ile şiddeti besleyen, bir ihtiyaç sakince bekleyen, açık gardanıyla salınan kadın ama hepsinin önündeki tanrı cevizi. Burada kimsenin anlamadığı, müziğin, seslerin, hareketlerin, görünmeyen göğün birbirine karıştığı bu üstün deliliğin tam ortasında.

-Betül Kübranur Karaca Çufuf Blues

Çalışma masasındaki gazete ve kitap birikintisini topladım. Kaç olduğunu zaten bildiğim saate formaliteden baktım. Masayı bu kez yemek masası olarak kafamda kurduktan sonra, sofrayı da üzerine kurdum. Bu, günün ikinci kahvaltısı olacaktı. İlkini açtığım için, bunyuşa gün içine dağıttığım meşgalelerden biri olarak denk geldiği için yapacaktım. Bu kez saate bakmadan, zamanı belirleyen gücü parmaklarımda hissetmenin gururuyla radyonun düğmesini çevirdim. Evet, yine saniyesi saniyesine zamanı denk getirmiştım.

Arkası yarın programının en sevdiğim yanı yarın için merakla beklediğim tek şeyin o olmasıydı. Tek programsız gün olan pazar günüyse bir sonraki gün yeni başlayacak oyun için neyi merak edeceğimi bekliyordum. Aslında dinlediğim oyunları pek önemsemiyordum. Gerçi uzun bir süredir önemsemediğim bir şey de yoktu. Kendime uğraşlar yaratıyor, tek derdimi onları tamamlamak olarak görüyordum. Yine kendimi uğraşlara adadığım o gün; dikkatle radyo dinlediğim sırada birden sıradışı bir durum olduğunu soluk borum bana haber verdi ve ben de onun bu mühim ihtarına minnetimi bildirmek için beklenmedik durumdaki yetkisini üzerime alıp, olaya el koydum. Bu sayede boğulmaktan da kurtulmuştım.

Onu o anda çıkarmasaydım, benden ayrılabilmesine tek ihtimal olan ayrışma için, bedenimin çürümeye başladığı günleri sayacak olacağı aklıma geldi. Bu beklemenin onun için gerçekleşmemiş ve artık geride kalmış olma yüzde elli olasılığının, yüzde yüz rahatlığını yaşamasına izin vermemek için; kendimi yaşatıp, onu benim biyolojik kurallarımla ayrıştırarak, ayrışmış biçimlerini de sonsuza kadar tekrar tekrar ayrıştırarak hiçliğe yaklaştıracak kadar ondan nefret duydum. Boğazımdan çıkardığım şey eklemek fişiydi. Canımı sıkın, biraz önce ölümden dönmüş olmam değil, günlük planımın bozulmasıydı. Alışmadığım hiçbir durumu düşünmemiştim. Çünkü içinde bulunduğum her şeye alışmaya ve alıştığım her şeyi de unutmaya çalışmışım. Hayatımı, hatırlamaya asla çalışmadığım alışkanlıklarla doldurmuştum. Bunlar benim sorgulamadığım düzenimdi.

Çıkan fiş altın renkli metalle kaplıydı ve üzerinde de gömülü numaralar vardı. Biraz bakınca fişin üst yüzü, onların bir telefon numarası olabileceğini şımarık ışıltısıyla ele veriyordu. Bu ışığa aldanasım geldi ve içimde oluştuğunu hissettiğim öfkenin varlığını birilerine göstermek için o numarayı aramayı düşündüm. Tüm bunlar tostoparlık bir merakla dönüştü ve merakım düşüncemden önce gelerek aradım.

- Alo.

- Merhaba. İyisiniz değil mi?

- Nasıl?

- İyi misiniz, bir sıkıntı...

- Siz ne yapmaya çalışıyorsunuz insanları öldürmek mi, bu nasıl mesuliyetsizlik!

- Kusura bakmayın efe...

- Ekmek fişini ekmeğin içinde unutmak da ne demek!

- Efendim gerçekten bu şekilde olduğu için kusura...

- Bir de üstüne üstlük sanki onu yiyen kişi boğulmaktan kurtulamasın diye üzerini kaplattırmissiniz.

- Çok özür diliyoruz ama lütfen dinler misiniz?

- Sizi şikâyet edeceğim, fabrikanızın ismi yazmıyor bunun üstünde, ama bulacağım!

- Bakın biz ekmek fabrikası değiliz, sizi de...

- Hesabını vereceksiniz!

- Sayın X.X lütfen beni dinler misiniz?

- ...

- Efendim bizim ekmek fabrikasıyla hiçbir alakamız yok ve...

- Adımı nereden biliyorsunuz?

- Öncelikle sakin olun. Müsaadeniz olursa kendimizi tanıtmak isteriz. Biz insanların zamanlarını daha iyi ayarlamaları için çalışan bir müesseseyiz.

- Alay mı ediyorsunuz bir de ne cüretle!

- Yok efendim, olur mu...

- Gidin eğlenecek başkalarını bulun, ben...

- Durun kapatmayın lütfen, bakın bu tek seferlik bir konuşma. Bir daha iletişime geçemeyebiliriz.

- Aaa çok üzücü... Halbuki ben her gün beni arayıp benimle eğlenmenizi isterdim, tüh!

- Anlıyoruz, bu olağan bir durum değil ama söylediklerime inanmalısınız. Her gün sadece fırına gidip geliyor, zamanı kendinize göre ayarlamaya çalışıyorsunuz değil mi?

- Bir de beni takip etmişler! Yoksa fırıncı mı söyledi bunları?

- Hayır, onun bunları dert edemeyecek kadar dertleri çok. Her neyse, biz size sandığınızdan yakınız efendim. Seçiminizi doğru yapacağınızı biliyoruz. Söyleyeceğim adresi aklınızda iyi tutun...

Telefon konuşmasından sonraki birkaç gün gerçekleştiremediğim günlük uğraşlarıma karşı mahcupiyetimi düşünemez oldum. Mutlaka bunlarda parmağı olan birileri vardır diye düşünüp hesap sormak için fırına gittim. Her zaman gördüğüm gibi olan fırında daha önceden hiç dikkat etmediğim fırıncı, telefonda söylendiği gibi dışarıdaki hiçbir şeyi duyamayacak kadar kendi dertleriyle meşguldü. Hatta buraya gelen neredeyse herkesin, dertlerinden gözükmeyen bu insanın orada olduğunu fark etmediğini gördüm. Artık fırıncının masum olduğuna emin olduktan sonra oradan çıktım.

Normalde harcayacağım her bir dakikayı özenle ayarlamış olarak geçtiğim sokaklardan, zamansız biri olarak geçmek; içimde düzenime başkaldıran birinin doğduğunu hissettirdi. Histen öteye geçerek gerçekliğe yayılan, doğar doğmaz her şey tahakküm etmeye çalışan bu kişiyi; gelen bilinmedik telefonda hemen önceye kadar kurduğum düzeni bozduğu için denetim altına almak zorunda olduğumu düşündüm. Çünkü o kişiliğimi ortak kullanmayı planlayarak ortaya çıkmıştı ve daha sonra benim varlığıma hepten son vereceği ortadaydı. Onun her şeyi tertip ederek yaşamaya alıştığı bu yerde allak bullak oluşumdan haz duymasına daha fazla izin vermeden, düzensizliğe daha önce denk gelmediğim yerlere gitmeye karar verdim.

Telefon bana ne zaman edilmişti, içimde ortaya çıkan diğer kişilikle ne zamandan beri amansız bir kavga içindeydik ve ben ne zaman telefonda söylenen adrese gelmek için yola çıkmıştım bilmediğim bir anda kendimi o adreste buldum. Bu kez tek kişiydim.

Daha önceden duymadığım bir istasyona gelmiştim. Adres söylendiğinde zaman verilmemişinden, beklemem gereken daha çok vakit olduğu düşüncesiyle ağırdan etrafa bakınmaya başladım. Bu sırada yanımda bir kondüktör belirdi ve "Benimle gelin." dedi. Etrafa başka yolcu olmadığı için, kondüktörün beni trene geç kalmamam için çağırdığını düşündüm ama trene binince benden başka yolcu olmadığını gördüm. Buna şaşırılmama fırsat kalmadan trenin camlarının olmadığını fark ettim.

Ben oturur oturmaz yol almaya başlayan ve renklerini sayamadığım ampullerle aydınlanan trenin sesi de alışılmış tren sesi değildi. Dışarıdan sadece hafif rüzgâr uğultusuyla karışık müzik sesi geliyordu. Sallantısı treninki gibi olmasa büsbütün trende olduğumdan şüphe duyacağımı düşünürken olmayan camlardan geçmişimden uzaklaştığımı gördüm. Daha sonra yanıldığını söylemek istercesine araya karaltılar girdi. Biraz sonra da bu karaltıların insan olduğunu fark ettim. Resmi kıyafetli görevliler trenin iç duvarlarına yapıştırdıkları büyük kağıtlara çeşitli yer şekilleri ve manzaralar çiziyorlardı. Hiç durmadan çizim yapan ve sürekli çizimleri yenileriyle değiştiren o kadar görevli vardı ki; bir süre sonra trenin her yeri bu kağıtlarla doldu, resimler hareketlenmeye başladı ve yolculuk iki boyutlu bir dünyada yolculuğa dönüştü. Trendeki görevlileri de iki boyutta görmeye alışmışken; farklı cüsselerde, farklı renklerde, türlü türlü kıyafetlerle insanlar belirlemeye başladı. Her değişen manzarada bu insanlar da değişiyor, manzaralar uyduruk arka plana dönüşecekken; boyası kurumamış resimlerden alınmış gibi duran nesnelere poz veren insanlarla birlikte gerçekçi değişim devam ediyordu.

Farklı coğrafyalardan geçtiğimi sandığım yolculuk sonunda tüm görevliler kaybolmuş, tren durmuş ve tüm kapılar açılmıştı. Tek yolcu olarak inmem gerektiğini ve inerken de kاپıyı illeştirilmiş kâğıtta çizilen yere gitmem gerektiğini anlamıştım. Ondan uzaklaşırken sadece kafamı olduğu yere çevirdiğim anlarda hareket eden tren; tam elimdeki resimde tarif edilen yere vardığımda gözden kaybolmuştu.

Resimde tariflenen bir apartmandı ve onunla tıpatıp aynı ama epey büyüğünün önüne geldiğimde içeriye girdim. Çıktığım katlardan en üstteki dışındaki tüm katlarda kapı yoktu. Yüksek apartmanın tek dairesine geldiğimde hem nefeslenme ihtiyacımdan hem de zili çalıp çalmama hususundaki tereddüdümün biraz beklemek istedim. Ama buna fırsat kalmadan kapı açıldı.

- Hoş geldiniz X.X.

- Hoş bulduk...

- Haydi girin biz de sizi bekliyorduk.

Evin sahibi olduğunu ve daha önceden tanıdığımı düşündüğüm kişi beni içeriye götürdü. İçeride de bir karşılıma bekliyordum ama evdeki hiç kimse varlığını bile fark etmemiş gibiydi. Sonradan, kapıyı açanın da sadece eve yeni gelen birisi olduğunda ortaya çıktığını öğrenecektim.

Eve girer girmez sanki yıllarca yaşadığım yer olduğu hissi, evdekilerin de bana yakınlarıymışım gibi davranmasıyla birleşince oraya neden gittiğimi unutmuştum. Günlerim konuşulan konu çeşitlilikleri ve sessizlik arasında kayboluyordu. Önceki düzenimden geriye bir şey kalmamış, zaman benim için artık boyutsuzlaşmıştı.

Her şey hakkında konuşma yeteneği olan ev mensuplarını aynı kişi olarak görüyordum, onların kaç kişi oldukları hakkında da fikrim yoktu ve kendi kendime onlara "Çene-çalanlar" demeye başlamıştım. Çene-çalanların gördükleri uzun zamanları belleklerine işlemiş olmaları ve evin şehrin her yerini görmesi nedeniyle; fikirleri sürekli canlanıyor, sohbetleri asla kesilmiyordu. Sabah evden gözükten bir okulun bahçesindeki çocukların oyun oynama şekillerine göre ailelerinin onlara nasıl davrandığı tahmin etmeye çalışıyorlar, sonra şehre ilk yerleşen ailelerin çocuklarının şu an nerelerde oturabileceklerini düşünüyorlar, daha sonra da tanıklık ettikleri şehrin değişimi hakkında tartışarak günü sonlandırabiliyorlardı. İlk gittiğim zamanlar konuşmalarına katılmaya çalıştığımda beni asla dinlemediklerini fark etmiş ve onları yalnızca dinlemeye başlamıştım. Sadece kendi aralarında konuşan bu insanların, diğerleriyle konuşmalarının kendilerini dinletmek demek olduğunu anlamıştım. Çene-çalanlar kendilerini bana büyük heves içinde dinletiyorlar, daha çok dinlemek için daha yakın davranıyorlardı.

Çene çalanlar'ın bazen evdeki odaların birinde olmaması benim için sessizlikti. Bir de Canan Nikov vardı, o da diğer sessizlikti. Çene çalanlar ve benim dışımda evde yaşayan tek kişi olarak hiç konuşmuyor, onun olduğu yerde de konuşan kimse olmuyordu. Elindeki fotoğraf makinesini ne olursa olsun bırakmıyor, sürekli fotoğraf çekiyordu. Duvarlar, kapılar, pencereler, eşyalar, evde yaşayanlar, dışarıdan eve yansıyanlar günde yüzlerce kez Canan Nikov'un objektifinde gözüküyordu. Canan Nikov da iletişimini fotoğraf çekerek kuruyordu. Yakaladığı pozları çok geçmeden makinesinden film olarak çıkartıp bir odada onları banyo ediyordu, bu odaya kimse girmiyordu ve bazen odanın yakınlarında çok uzaktan gelir gibi bir müzik sesi oluyordu.

Canan Nikov gençliğinde fotoğrafçısıymış. Farklı ülkeleri gezip fotoğraflarını kendi ülkesinde yaşayanlara satıyormuş. Kendisi için de satmadığı fotoğrafları biriktirdiği bir albüm yapmış. Bu albümü gittiğini söylediği o kadar yer olmadığına inanmayanlara gösteriyor, arkadaşlarına da albümdeki tüm fotoğrafların çekildiği yerleri onlar da gitmiş kadar olana dek her detayıyla anlatıyormuş. Bu şekilde sürerken bir gün gittiği ülkelerin birinde savaş çıkmış, bombalar yön şaşıp Canan Nikov'un albümünün hedef almış. O da albümünün peşinden gitmeye kalkmış. Savaş ortasında onu önemseyen kimsenin bulunmadığı, hayatta kalmasının mucize olduğu birkaç gün geçirdikten sonra; albümünün parçalarını ararken biriyile tanışmış. O da bombanın etkisinin büyük olduğunu, albümünün parçalarının çok uzaklara dağıldığını söylemiş.

Canan Nikov o kişinin; kendisini savaş bölgesinden uzaklaştırmak için öyle söylediğini ve savaşta bırakıp artık parçaları bile olmayan albümü kendisiyle aramayı isteyen bir general olduğunu hayattayken hiç öğrenmemiş. Eski general de savaş sırasında fotoğraflarına canı pahasına düşkün bu insana, albümünde yok olan fotoğrafları unutturmak ve kendisi de fotoğrafçılığa bir düşkünlük hissetmeye başladığı için onunla yolculuğa çıkmayı teklif etmiş. Canan Nikov hem albümünden parçalar bulmak hem de yeni fotoğraflar çekmek ümidiyle teklifi kabul etmiş ama ilk olarak onaylanma sırasında fotoğraf makinesi flaşının patlayacağı bir yolculuk töreni yapılması şartını koymuş.

Tören için hazırlıklar yapılmış, tanımadıkları davetliler çağırılmış. Sıra flaşın patlayacağı zamana geldiğinde Canan Nikov ve eski general anlık ışıklanmış, birkaç dakika sonra da eski general, Canan Nikov'un fotoğrafını çektiği sırada süresiz ışıklanmış. Resmî yolculuk arkadaşıyla ilk anılarını ölümsüzleştirmek için poz verdiği sırada patlayan flaşın, buldukları mınıtkadan sorumlu savaş nöbetindeki askerler tarafından yanlış yorumlanacağından ve ölümünden birkaç dakika öncesini ölümsüzleştirmiş olduğundan eski generalin haberi yokmuş.

Canan Nikov albümünün peşi sıra çıkacağı yolculuk daha başlamadan bir fotoğrafa sahip olmasına, resmî yolculuk arkadaşının beklenmedik ölümüyle sevinememiş. Hatta en son eski eski generalin elinde fotoğraf çekmek üzereyken kalan ve askerlerin yanlış müdafasından nasiplenen makineyi aylarca tamir etmeye uğraşmış. Onardığı fotoğraf makinesi ve onarılamayan ruh sağlığıyla ülkesine dönen Canan Nikov, soyadını bu sırada almış. Tamiratını bitirdikten kısa süre sonra fotoğraf makinesindeki tek eksikliğin, üzerindeki markadan düşen tek harfi olduğunu fark etmiş. Eksik harfi aramayı düşünmüş ama artık ülkesine döndüğü için bunu yapamazmış. O harfin hangi harf olduğunu bilmiyormuş, bunu kendisi bulmaya karar vermiş. Bulabildiği kadar gazete toplamış, araması gereken toplam otuz harften az olmasına rağmen; o tüm harfleri, harflerin bulunduğu kelimeler ve o kelimelerin oluşturduğu cümleler olarak aramış. Artık aradığını bulmuş, bu ona en yakın gelen harfmış ama kendisini kaptırıp senelerini harf bulmacalı okumalarla geçirdiğini anladığında, artık konuşacak harfi kalmamış. İnsanlara gösterebileceği elinde kalan tek fotoğraf ve fotoğraf makinesiymiş. Eski eski generalle olan son pozlarını ve makinesindeki tozlanmış duyguları değil kendince tamamlanmış yazıyı görenler ona Nikov soyadını yakıştırmış. Bunları Canan Nikov'un o zaman seçtiği harfin hangi kelime ve cümlede olabileceğine dair tartışmaları günler süren Çene-çalanlar'dan dinlediğimde öğrendim.

Bir gün Çene-çalanlar saatler hakkında konuşurken, dışarıdaki insanların zamanı öğrenmek için sürekli kollarındaki saate bakmalarını bayağı bulduklarını söylediler. Öyle bir icat olmalı ki; herkes kafasını kaldırdığında hem saati bilmeli hem de gözleri yanmadan güneşi görmeli." diye düşündüler. Güneş onlardan yana oldu ve akıllarına düşündükleri icadı getirdi. "Şemsiye güneş saatinin hemen hemen ters dönmüş hâli değil mi zaten? Şemsiyenin bezini saatlere ayıracakız, tepesine de içeriden ayna bağlayacağız, yere düşen zamanın gölgesini tepelerinde görmek de insanlara kalacak." dediler. Hayali icatlarını dışarıdaki gerçek insanlar kullanırken görmek için pencereye gidecekleri sırada her taraf bembeyaz oldu. Renkler geri geldiğinde Çene-çalanlar çığlık çığlığa pencerenin önünde koşuştular. Canan Nikov eski eski ruhu, fotoğraflarken bulmaya çalıştığı sırada pencereden yere düşmüştü.

Az önceki anlık aydınlanmamızın Canan Nikov'un aradığı ruhu çekmeyi başardığı sıradaki flaş patlaması olduğuna inanarak avunmaya çalıştım. Yoksa zemine iki kat kala biten film şeridinden düşerek gerçekleşen ölüm üzücüydü. Eve ilk geldiğimde beni karşılayan kişi o zamandan beri ilk kez bu olayla tekrar göründü. Hâlâ ölüm bayrağı gibi sarkan film şeridini yukarıya benim çekmemi ve hasarı sadece sahibinde bırakan fotoğraf makinesinin artık benim olacağını söyleyip gitti.

Canan Nikov'un anısına yapabileceğim tek şeyin ondan kalan fotoğraf makinesini korumaya almak ve filmler yanmış olsa da onları âdetten banyo etmem gerektiğini düşündüm. Kendimi Canan Nikov gibi hissederek, her zaman onun girişine alışkın odanın kapısını araladım. Adımımı içeriye atmadan kapı kapandı ve kendimi içeride buldum. Karanlık oda olmasını beklediğim yer zifiri karanlıktı. El yordamıyla ışık aramayacak kadar korku içinde hissedip, oradan hemen çıkmak istedim. Elim birkaç santim ötesinde olmam gereken kapıyı bir türlü bulamadı. İşe ayaklarım da dahil oldu ve kapıyı bulmaya çalışırken başlukta yürüdüğümü hissettim. Makinenin hâlâ elimde olduğu aklıma geldi, yapabileceğim tek şeyi; deklanşöre basmayı denedim. Flaş patladı, karanlık kayboldu, gözlerim ışığa alıştı, etrafa yabancı oldu. Oda ve hiçbir yere benzemeyen; bezazlıktan başka bir şey olmayan yerde bir çocuk ortaya çıktı. Sırtı dönük olarak bana bakmadan elindeki oyuncak trenleri birbirine vuruyor ve her vurduğunda vurma sesi müzik olarak çıkıyordu. Müzikten sersemleşip küçüldüm, müzik çıkaran trenin birinin içinde kendimi buldum. Tren nota raylarından çıkıp, frekanslara saptı; radyonun bir oyununa denk geldim. Kurgu karışık geldi, tren hızlandı ve dışarıda göremediğim yüzler belirdi. Hızlandıkça yüzlerin hepsi bana dönüştü. Raylar da artık ben oldum ve her istasyonu fırına çevirdim. Trenin hızına yetişemez olup; zamanı uzatmayı düşündüm ama zamanla anlaşımadım, bunu kendim yapmaya karar verdim. Planlar yapıp zamanın dengesini kendim kurmaya çalıştım: Fırının derdi olarak ortaya çıkıp zamanı unutturdum, kendi kendine her işini tıklarında sürdüren biri olup zamanla ahbab oldum, gereksiz ayrıntılar hakkında konuşup zamanın ayarından iz aradım, zamanı tüfekler ve makinelerle yakalamaya çalışırken kendi kendimle arkadaş olup kendilerimin ölümüne sebep oldum, kendimi kandırıp diğer kendilerimin içinde kendi zamanımı bulmam için kendimi çağırdım, çocuk olup hepsiyle oynadım. Ve tekrardan her şeyden habersiz bir ben olup, "Zaman, aramayanlar için sonsuzluğa vaat etmez." yazısının etrafa saçıldığı yolculuğa başladım.

-Beyza Pınar

Husserl Fenomenolojisinde Özler Problemi

Özet

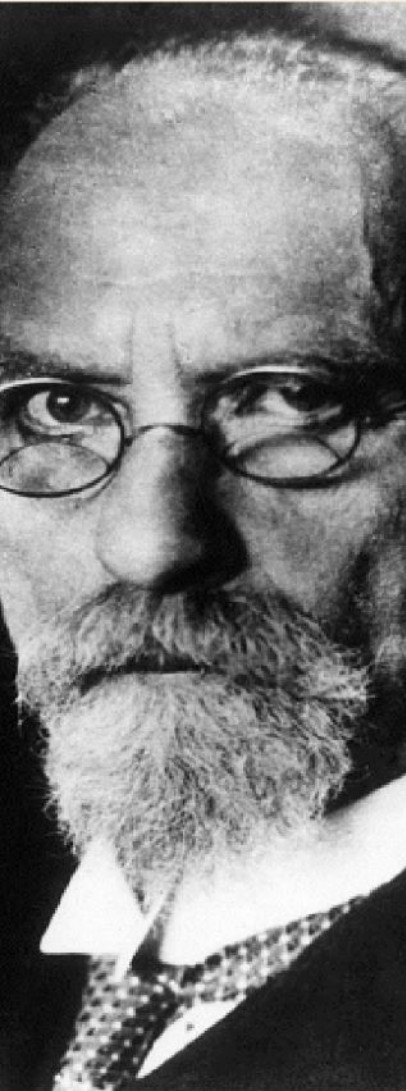
Makale de ilk önce Hegel öncesi ve sonrası felsefenin durumuna bakılmış, sonrasında Husserl fenomenolojisine ve fenomenolojik yöntemine değinilmiş; fenomenolojik yöntemin iki önemli basamağı olan fenomenolojik redüksiyon ve fenomenolojik refleksiyon konuları üzerinde durulup konunun akıbetine göre fenomenolojik indirgeme ve eytetik konuları üzerinde durulmuştur. Böylelikle Husserl'in salt Öze veya salt bilince nasıl ulaştığı ortaya konulup özler problemi ele alınmıştır.

Giriş: Hegel Öncesi ve Sonrası Felsefenin Durumu

Descartes'ten sonra felsefe, birincisi özne merkezli ikincisi ise nesne merkezli olmak üzere iki yolda ilerlemişti. Yani biz birine idealizm diğere de realizm diyebiliriz. Bu tartışmalar Kant'a kadar gelmiştir. Kant'tan sonra daha kötü hale gelir. Çünkü Kant deneyim yoluyla bilgiyi açığa çıkarırız der. Böylelikle Platon'un bütün bilgilerimiz hatırlamadır savını kaldırıp yerine deneyi koyar. Sonrasında bilgiyi a priori ve a posteriori olarak ikiye ayırır. Kant sonrasında pozitivism daha açığa çıkmamıştı. Fakat Kant Pozitivism 'in tahumlarını serpmişti. Çünkü Kant numen bilimsel ve deneysel olarak bilinemezdir der. Bu da şu anlama gelir: gerçek örnekler ancak deneysel önergelerdir. Bundan dolayı Kant aslında farkında olmadan Pozitivism 'in tahumlarını atmıştır. Kant'tan sonra felsefe daha kötü bir hale gelir. Felsefe parçalanır. Çünkü Kant'tan sonra ortaya birçok grup çıkar. Örneğin, idealistler, ampiristler, fideistler gibi.

Biz numeni ahlak ve vicdan olarak bilebiliriz der. Böyle dediğinde idealist ve fideistlerin yolunu açmış oldu. Sonrasında numeni deneysel olarak bilemeyiz dediğinde de pozitivist ve ampiristlerin önünü açmış oldu. Bundan dolayı Kant'tan sonra felsefe daha çok karışmıştır. Daha sonra Hegel ortaya çıkar. Hegel ile birlikte idealizm doruk noktasına ulaşır. Hegel, bütün bir varlığın tek bir varlığı olduğunu ve bunun adının da "geist" olduğunu söyler. Bu durumda kendisini diyalektik olarak ilerletmiştir. Ben öldükten sonra Hegelciler kendi içlerinde tartışmaya başlarlar. Felsefenin bütün problemleri, töz, geist tartışılmaya başlanmıştır. Ve bu tartışmalar sonucunda Hegelciler kendi içlerinde Sağ Hegelciler ve sol Hegelciler olarak ikiye bölünmüşlerdir.

Böyle olunca felsefe daha bölük pörçük bir hale gelir. Sağ Hegelciler idealizme yönelirken sol Hegelciler ise materyalizme yönelmektedirler. Materyalizmden kopan bir grup pozitivism'e yönelir ve iş aslında burada daha da karmaşık hale gelir. Bu durum iki probleme neden olmaktadır. İlki felsefenin alanının daralması ikincisi ise felsefeye tek bir görev verilmesidir. Bu görevde bilimlerin söylemlerini, temellerini, metodolojilerini incelemektir. Böyle olunca felsefe izm'leşmiş bir hale gelir. Yani felsefe bir ideolojiye dönüşmüş ve Pozitivism 'in, bilimin bir amacı haline gelmiş olmaktadır. Bu durumu bu dönemin filozofları tehlikeli buluyorlar. Çünkü asıl felsefenin varlık alanında veya varoluş amacının dışına çıktığını görüyorlar. Böylelikle dönemin üç filozofu felsefeyi bu durumdan kurtarmak için metodoloji geliştiriyorlar. Bu üç filozof, Dilthey, Bergson ve Husserl'dir. Üçünün de ortak noktası felsefedeki parçalanmayı onarmaktır. İşte Husserl felsefeyi bu durumdan kurtarmak için Fenomenoloji metodolojisini kullanmaktadır.

I. Bilimler Krizi

Peki, varlığı neden parçaladılar?

Husserl, varlık bir bütündür bölünemez der. Fakat modern bilimler kendilerine göre parça aldılar ve böldüler. Demek ki bilimler varlığın özünü parçaladı. Her bilim kendine göre yontmaya sonra da kullanmaya başladı. Bu neye neden oldu? Bir süre sonra varlığın gün yüzünden çekilmesine yani bilimler krizinin yaşanmasına neden oldu. Çünkü bilim dediğimiz şey sadece pozitivist yöntemle yapılacak bir şey değildir. Aksine bunu aşabilen bir şeydir. Pozitivizm, bilimi sadece deneye yani salt deneye indirgedi. Eğer deneyde karşılığı yoksa o önermeleri metafizik diyerekeledi.

Husserl, Hegel'in diyalektik yöntemini bu anlamda eleştirir. Diyalektiği bütün zaman ve mekâna uyarlamak konusunu doğru bulmaz. Ona göre diyalektik yöntemle bu durum aşılamaz.

Demek ki 19. yüzyılın sonlarına doğru başlayıp 20. yüzyılın ilk çeyreğinde devam eden bilimler krizini Husserl, "krizler çağı" olarak adlandırır. Bu krizler çağı sadece Husserl'e özgü değildir. Yani Husserl'in öğrencileri, Heidegger, Sartre, Harly gibi düşünürler de böyle adlandırılır. Hatta Harly çok sert bir dil kullanarak "barbarlar çağı" der. Çünkü artık felsefe ve bilim pozitivistime indirgenmiş durumdadır. Yani bilim veya felsefe yapmak demek, pozitivist felsefe yapmak demek gibi bir anlama gelir. Bunu Comte bile istememiştir ki kendisi pozitivistimin kurucusudur.

Bu duruma neden olan Viyana çevresi dediğimiz mantıkçı pozitivistlerdir. Bunu yaparken pozitivist bilimler, yerine göre rölativizm yerine göre de sübjektivizmi kullandılar. Yani rölativizme göre biz her şeyin bilgisini ve varlığını mutlak olarak bilemeyiz. Sübjektivizme göre ise duyular, deney, zihnimizi yanılır. Onun için de biz yine mutlağı bilemeyiz. Tabi ki pozitivism tek başına değildir. Onu besleyen başka kuramlarda vardır. Örneğin bu kuramlar, diyalektik materyalizm, pragmatizm ve mantıkçı pozitivistizmdir. Böylece pozitivist felsefe güçlendi. Bu da hem bilginin nesnesinin yitimine hem de insan ile tanrı arasındaki bağın kökten kopmasına neden oldular. Husserl'e göre bu kriz, gerçekte bilimsel ve felsefi bir kriz değildir. Bu kriz, yöntem temelli bir krizdir. Çünkü ortaya çıkaran bilim ve felsefe değildir. Ortaya çıkaran mantıkçı pozitivistizmdir. Felsefeyi bu durumdan kurtarmak için ne yapacağız? Şimdi ona bakalım (Husserl, 2015).

II. Husserl Fenomenolojisi ve Fenomenolojik Yöntem

Husserl'e göre fenomenoloji, bir öz ontolojisidir ve bu bütün birimlerin temelindedir. Başta felsefe olmak üzere, mantık, psikoloji gibi alanların doğrudan temelindedir der. Bundan dolayı bu açıdan matematiğe benzetir (Mengüşoğlu,1945).

Husserl'in fenomenolojisinin ortaya çıkmasındaki neden, felsefeyi içine düşmüş olduğu durumdan kurtarmaktır. Husserl'in amacı felsefeyi eski durumuna yani varlık anlayışının bulunduğu konuma geri getirmektir. Biz bu durumu çözebilmek için yeni bir metodolojiye ihtiyacımız var demıştik. İşte Husserl bu metodolojiyi fenomenoloji ile çözmeye çalışır. Felsefenin tekrar bilim ve evrensel olmasını sağlayacak olan fenomenolojidir. Fenomenoloji adında ortaya koyduğu bu metodolojiyi geliştirmesinde hocası Brentano'nun etkisi de fazladır.

Fenomenolojik yöntem, idealist ve sübjektif bir yöntemdir. Tamamıyla bireyin kendi çabası ve gayretine yönelik bir yöntemdir. Pozitivizmin ben bilirim, ben yaparım anlayışını yok etmiş olur.

Husserl'in pozitivizme karşı itirazlarından bir tanesini de insan ile düşüncenin bağının koparılmasıdır. Bu insanın daha saldırgan, kontrolsüz bir varlığa dönüşmesine neden olmuş olur. Yani insan artık her şeyi biliyor bunun sonucu olarak da insanın kendisini tanı sallaştırması gibi bir boyuta doğru kayar. Husserl'e göre düşünce insanı terbiye eder.

Peki, biz insan ve düşünce arasındaki bağı tekrar nasıl kuracağız?

Husserl bu bağı tin ile kurabiliriz cevabını verir. Eğer böyle yaparsak hem nesne ile özne arasındaki ilişkiyi doğru olarak kurmuş oluruz. Hem de ne özneyi nesneye ne de nesneyi özneye indirgemiş oluruz diye düşünür.

Husserl'in böyle bir eleştiri yapmasının nedeni, yaşamı canlı olarak görmesindedir. Pozitivizm gibi hayatı ölü olarak görmez. Husserl'e göre yaşam, doğum ve ölüm arasındaki bir şey değildir. Aksine doğum ve ölümü aşan bir şeydir. Bunu da anlayacak olan felsefedir.

Böylelikle fenomenoloji tek tip bir düşünce sistemi değildir. O halde fenomenolojik yöntemin amacı, insan aklının içine düşmüş olduğunu durumdan kurtarmaktır.

Husserl'e göre fenomenolojik yöntemin amacına uygun ve doğru olarak işlenebilmesi için kendine özgü bir tavrının olması gerekir. Husserl'e göre bu tavır felsefi ve doğal tavır olmak üzere ikiye ayrılır.

Felsefi tavır, içerisinde fenomenolojik tavrı da içermektedir.Fenomenolojik tavrı, felsefe kullanır ve aynı zamanda refleksiyon içerir. Fenomenolojik tavır da bir soyutlama vardır. Fakat bu soyutlama özlardan hareketle bir soyutlamadır. Husserl'e göre, fenomenolojik tavır hemen gerçekleşemez. Belli bir sürecin ürünüdür. Fenomenolojik tavır da amaç, öz yaşantıya ulaşmaktır ve yön belirlemektir. Zihnimize konu olan bütün özlere ulaşabilmektedir. Bu özlerin başında da yaşantı gelmektedir. Yaşantı, Husserl'e göre demistik ki ölüm ve yaşam arasındaki bir şey değildir. Onu aşan bir şeydir. Yani aşkındır. Yaşam bütün bir varlığa hitap etmektedir. Bize düşen görev, yönelimsel yaşantıyı ortaya çıkarmaktır.Peki, yönelimsel nedir? Yönelimsellik dediğimiz şey özlardan oluşmaktadır. Yönelimselliğe göre özler akla ve yabancı değildir. Özlerin doğası ile aklın doğası aynıdır. Husserl'e göre bilimi bu özlere göre inşa edersek doğruyu yakalamış oluruz.

Doğal tavır da ise varlığın doğasına müdahale vardır. Yani gerekirse nesnenin özünün değiştirilebilir bir tavidir. Husserl'e göre doğal tavrı, bilimler kullanır. O zaman bilimlerde müdahale söz konusudur diyebiliriz. Bu açıdan Husserl bilimleri değerlendirir. Ona göre modern ve doğa bilimleri müdahaleci bilimlerdir. Çünkü insan doğasına bir şekilde müdahalede bulunuyorlar. O halde fenomenolojinin görevi, özleri doğru bir şekilde ortaya koymaktır.

Yönelimsellik, zihnimizin, bilincimizin doğal bir özelliğidir. Öz ile nesne arasındaki bağı biz yönelimsellik ile kuruyoruz. Örneğin elmayı ele alalım. Bir dışarıdaki elma vardır, bir de zihnimizde konu olan elma vardır. Bu ikisi aynı şeyler değildir. Önemli olan zihni, bir özden başka bir öze taşıyabilmektir. Bunu yaparsak doğru bir yönelim gerçekleşmiş olacaktır. Demek ki bilinç, bir şeyin bilincidir. Peki, bu bir şey nedir?

Antikçağda bu bir şey, arke ve töz olarak ele alınıp açıklanmıştı. Fakat Husserl, töz veya arke demek demez. Husserl onların yerine noema ve noesis kavramlarını kullanmayı tercih eder. Noema, bilincimizin nesne ile iletişime geçmesidir. Husserl'e göre bilincimiz de böyle bir özelliktedir. Yani bilinç sürekli yönelim halindedir. Bunu sağlayan da noemadır.

Noesis ise, akıl ile gerçekleşen düşünme edimidir. Örneğin, armut dediğimizde zihnimizde çağrışan ilk anlamıdır (Öktem, 2005)

Fenomenolojik tavır doğal tavır gibi hemen gerçekleşemez demistik. Gerçekleşebilmesi için bir yönteme ihtiyacı vardır. Bu yöntemin de iki önemli ögesi vardır. Birincisi fenomenolojik redüksiyon ikincisi ise fenomenolojik refleksiyondur (Husserl, 2015).

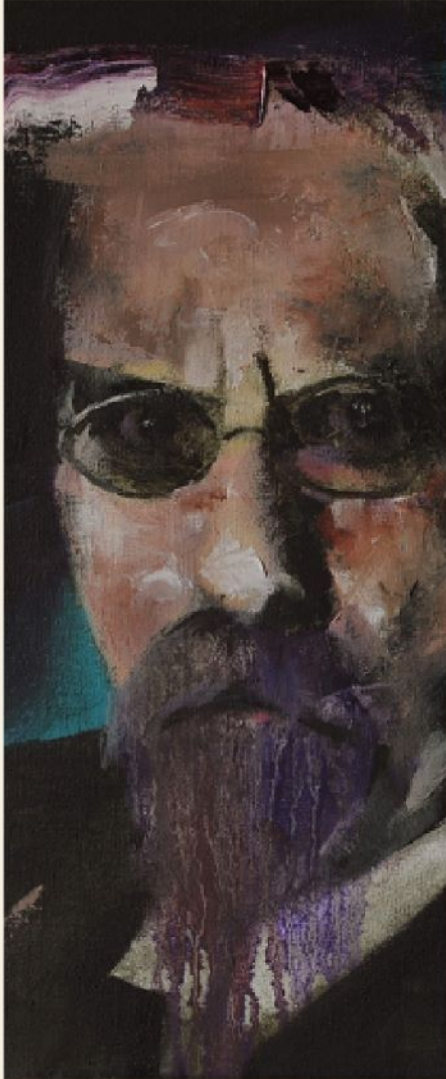
III. Fenomenolojik Redüksiyon ve Refleksiyon

Fenomenolojik Redüksiyon olmadan fenomenolojik refleksiyondan bahsedemeyiz. Çünkü alany ortaya koyabilmemiz için fenomenolojik redüksiyona ihtiyacımız vardır. Bundan dolayı Fenomenolojik Redüksiyon ile Refleksiyon birbirlerine bağlı birbirinden ayrılmayan unsurlardır.

Biz demistik ki, Husserl'e göre kesin bilgilere ulaşabilmemiz için onların özüne inmemiz gerekir. Husserl, yaşantıyı, fikirleri ve bilgileri özlere indirgersek doğruyu bulabiliriz diye düşünmekteydi. Fakat bunu yapabilmemiz için bir alt evreye gereksinim vardır. Husserl'e göre bu evre fenomenolojik redüksiyondur. Fenomenolojik tavır özel bir çaba ile Evde edilmişti. Çünkü doğal tavır gibi alanı hazır değildi. Bundan dolayı Husserl, Redüksiyon ile bu durumu çözmüştür. Yani fenomenolojik Redüksiyon, doğal tavrın açılıp düşünsel bir tavra geçilmesi anlamına gelir. Fenomenolojik Redüksiyon ile hem öznenin kesilmesi hemde şeylerin doğal tavrıyla bağının kesilmesi amaçlanır. Fenomenolojik Redüksiyon ile bilinç, nesnenin ilk anlamıyla yüzleşir. Bilince konu olan nesneyi görür. Fakat bu görme, doğrudan doğruya bir görmedir. O halde, fenomenolojik anlık deneyime ulaştırmaya ve bu deneyimin daha doğru bir şekilde tanımlanmasını sağlamaya çalışır. Husserl'e göre fenomenolojik redüksiyon, hemen oluşabilecek bir şey değildir. Bunun için fenomenolojik indirgeme ve etik indirgemeyi gerçekleştirmesi gerekir. Buradaki indirgeme azaltma anlamına gelmez aksine onun tam tersidir.

Fenomenolojik indirgeme, varsayımların ve ön kabullerin bir tarafa bırakılması ile yapılmaktadır. Fenomenolojik Redüksiyon ile aşkın özlere, noesis, noema, hyla açığa çıkarılır ve aşkın olan şeylerden hiçbir şey taşımayan bir mutlak verilmişlik elde edilir.

Eydetik indirgeme de ise Husserl, bilincin nesnelere özel fenomenleri elde edebilmeyi amaçlar. Bunun için eydetik indirgeme yöntemini kullanır. Bu yöntem ona göre bir çeşit meditasyondur. Yani bilinç etkinliği iyidir. Bilinç, eydetik indirgeme de etkindir. Öz, bilinçte hemen gerçekleşmez demistik. Özün ortaya çıkabilmesi için belli bir süre geçmesi gerekir. Bunun için Husserl bunun adına eydetik indirgeme adını verir. Hücresele eydetik indirgeme ile evrensel a priori'yi inceler. Ona eydetik indirgeme ile özlere ilgili evrensel ve temel yasaları ortaya çıkarır.

Fenomenolojik refleksiyon, fenomenolojik redüksiyon ile mümkündür. İkisi birbirine bağlıdır. Fenomenolojik özleri ulaştığımız. Fenomenolojik refleksiyon ile de bilincin bu özleri tekrar geri dönmesi sağlanmıştır. Fenomenolojik refleksiyon saf ben ile oluşabilir. Yani saf Ben'e ulaşmak için de fenomenolojik indirgemeye ihtiyaç vardır. Bundan dolayı fenomenolojik indirgeme olmadan fenomenolojik refleksiyona ulaşamayız.

Fakat salt benim özünü araştırabilmek için başka bir yöntemle daha ihtiyaç vardır. Bu yöntemde fenomenolojik tasvir adı verilir. Bu yöntemle herhangi bir nesnenin bilinçte bırakılmış olduğu izlenimlerinin betimlenmesine ulaşılabilir (Mengüşoğlu,1945).

IV. Husserl Özler Problemi

Özlerin bilinçle birlikte zihnimizde var olduğunu söylemektedir. Bilinç var olduğu için bilinçte vardır diye ifade eder. Bu anlamda özleri ikiye ayırır. 'Transandantal özler'[1], zihnimizde aşkın özlerdir. "İmmanuel Özler" ise zihnimizde için özlerdir. (Husserl, 2015). Fakat Transandantal özler zihnimizde aşkın olduğu için zihnimizde konu olmamazlık yapmaz. Onlarda zihnimizin bir konusudur. İşte fenomenolojinin araştırma alanı bu içkinlerdir. İmmanuel Özler, yönetsimsel nesnelere ve kendileri ile aynı yaşantı içindedirler. Her için öz, kendi nesnesinin varlığını zorunlu kılar. Yani bunu garanti eder. Fakat aşkın öz, nesnesinin varlığı zorunlu kılmaz. Onun nesnesi var olmak zorunda değildir hatta var olmayabilir. Amacı doğru, kesin ve apaçık bilgiye ulaşmak olan Husserl'e göre bu olay ancak için özlerle mümkündür. Husserl'e göre için özlerle salt bilinç immanuel özlerle ise göreceli varlıklar hakkında bilgi verilir. Ona göre bilginin kesin olabilmesi için elimize aldığımız bilginin de kesin olması gerekir. Çünkü ona göre kesin bilgiyi yine kesin bilgi verir. (Mengüçoğlu, 1976)

Sonuç olarak her iki özünde varlık alanı ve elde edilen özleri farklıdır. Biz bir kaleme baktığımızda tabii ki bilinç alanı içine girer. Bundan dolayı bu kalemin kendisi algılanan şey olarak bilincin konusunu içerir. Öyleyse diyebiliriz ki; bilince konu olan her ne ise özü bakımından mekân ile bağlantılıdır. Yani ayırtamaz şeylerdir. Ama örneğin bir beyaz kalemi algılayışımız ile bir hazzi algılayışımızı kıyasladığımızda ikisinin farklı şeyler olduğunu görürüz. Hazzi algılamamız da bir bilinç olayıdır. Fakat bir mekâna ait değildir. Demek ki, şeylerin algılabilmeleri onları görülmelerine bağlıdır. Fakat biz yaşadığımız bir şeyi göremeyiz. Yaşantının algılanabilmesini sağlayan şey hep var olmasıdır. Bu da şunu ifade eder: yaşantının ait olduğu şey Ben'dir (Mengüçoğlu,1976)

Ona göre aşkın ve için özler verilmiş tarzları bakımından da farklıdır. Mesela, bir konferansta en önde oturduğumuz da ses daha iyiyken arkada otururken ses o kadar net gelmeyebilir. Bu durumu nesnelere de uygulayabiliriz. Nesne bize ne yönünü gösterirse bizde o yönünü görürüz. Çünkü nesne yani eşya her zaman kendini bize göstermek zorundadır. Ama başımızdan geçen bir olay biz bütünüyle algılayabiliriz. Çünkü kendi başımızdan geçmiştir. Bundan dolayı için özler, kesin özler olarak belirlenmiştir.

[1]Husserl'in "transandantal felsefe" deyimi, Kant'ın "Kritik der Reinen Vernunft unda (Salt Akılın Kritiği'nde) kullanmış olduğu "transandantal felsefe" deyimiyle aynı anlama gelmez. Ama her iki transandantal felsefe arasındaki ortak yön, bilgiyi kurmada en son kaynaklara geri gitmeleridir. Kant'a göre, transandantal, usu eleştirme yöntemi, daha doğrusu, nesnelere değil de, genel olarak nesnelere önsel bilişimizle uğraşan bir bilgi çeşidinin sıfatı iken, Husserl'e göre, transandantal gerçek ve olanaklı bilinç aktlarının tümü olarak düşünülen bilincimin, ayırca alınan dünyanın transandantal (aşkın) varlığının yerine, başlıca bir bilgi kaynağı olarak geçmesi ve dünyanın transandansının immanent bilinç varlığı ile aşılması demektir. Bkz. (N.Uygun, Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu, s.53).

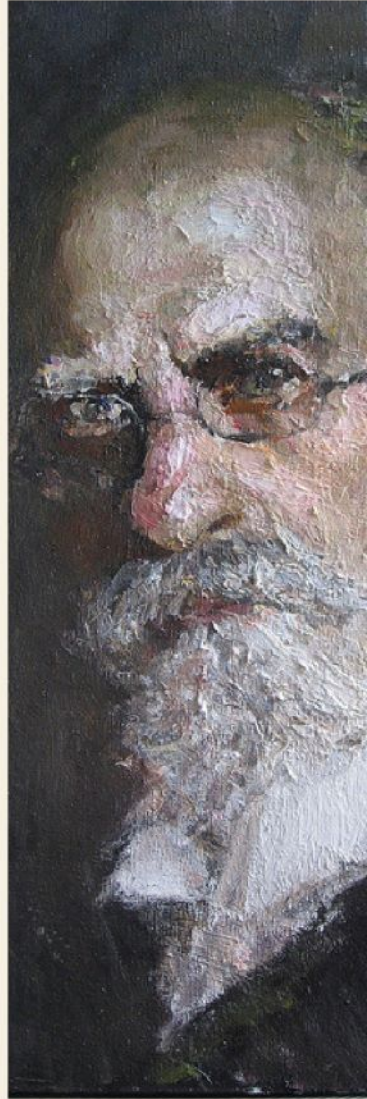
Kıscası, kendi bilinç olayımız üzerindeki derin düşünce (refleksiyon) bizi kesin bir ben ile bir araya getirir. Bu durum dış dünya hatta varlık olmasa bile var olan bir şeydir. Çünkü öz, başka bir varlığa gereksinimi olmayan, kendisi için var olan bir varlıktır. Husserl'e göre biz her şeyi inkâr edebiliriz ama bilincin var olmadığını inkâr edemeyiz. Bilinç kesindir ve hiçbir şey ihtiyacı yoktur (Mengüşoğlu, 1976).

Sonuç

Husserl, Felsefeyi düştüğü durumdan kurtarabilmek için yeni bir metot öne sürmüştü. Bu metot, Fenomenolojik metottur. Bu yöntem ile felsefeyi düştüğü durumdan kurtarmaya çalışmıştır. Husserl'e göre, felsefenin parçalanması bir yerde insan ile düşüncenin de parçalanmasına neden olmuştur. Bu bağı tekrar güçlendirmek için tını kullanmıştır. Akıl ve doğa arasındaki ilişkiyi tını sağlamaktadır. Pozitivizm 'in yaptığı gibi hiçbir bilime indirgemez. Fenomenoloji her varlığı kendi içinde değerlendirir. Husserl'e göre ne nesneyi Tin'e ne de Tin'i nesneye indirger. Böyle yaparsak bu ilişkiyi doğru kurmuş oluruz. Husserl, özlere ulaşabilmek için transandantal bilincin ayrıntılarını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu aşamada özleri, Transandantal özler ve immenual özler olarak ikiye ayırmıştır. Transandantal özler için zihnimize aşkın özlerdir demiştir. immenual özler için ise zihnimize aşkın özler olarak nitelendirmiştir. Onun amacı kesin bilgiyi ortaya koymaktır. Bunu da elde etmemiz için içkin özlere ihtiyaç vardır.

Kaynakça

- <http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/1126>
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1573913>
HUSSERL, Edmund (2015). Fenomenoloji Üzerine Beş Ders. (Çev: Harun Tepe). Bilgesu Yayıncılık, Ankara.
HUSSERL, Edmund (2021). Kesin Bir Bilim Olarak Felsefe. (Çev: Tomris Mengüşoğlu) Yapı Kredi Yayıncılık, İstanbul.
MENGÜŞOĞLU, Takiyettin (1945). Fenomenoloji Felsefesi. Felsefe Arşivi.
MENGÜŞOĞLU, Takiyettin (1976). Fenomenoloji ve Nicolai Hartman.
UYGUR, Nermi. (1972). Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu. İstanbul Fakültesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul.

-Zeynep Sönmez

Aziz Augustinus'un Devlet Anlayışının İncelenmesi

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Aziz Augustinus'un devlet anlayışının incelenmesidir. Onun devlet anlayışı, metafizik ve etik anlayışı ile bağlantılı olmasından ötürü kısaca metafizik ve etik anlayışı da incelenecektir. Bu bağlamda insanın Tanrı devletinde mi yoksa yeryüzü devletinde mi gerçek mutluluğa ve aşka ulaşacağı sorularına cevap aranacaktır. Çalışmamızın giriş bölümünde Aziz Augustinus'un hayatının yanı sıra metafizik ve etik anlayışına yer verilmiştir. Çalışmanın birinci kısımda Tanrı devleti ikinci kısımda ise, yeryüzü devleti incelenmiştir. Sonuç kısmında ise kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaçağ, Tanrı, Mutluluk, Günah, İrade

Giriş

Ortaçağ Hristiyan düşünürlerinden olan Aziz Augustinus pagan bir babanın ve Hristiyan bir annenin oğlu olarak, Kuzey Afrika'da yer alan Tagaste kentinde, 354 yılında doğmuştur. Roma kültürü içinde eğitim alan Augustinus, Latince dışında hiçbir dil öğrenmez. Ailesi Augustinus'un devlet hizmetlerinde görev alabilmesi için onu retorik kursuna gönderir; çünkü o dönemde devlet hizmetlerinde görev alabilmenin tek yolu retorik öğrenmekten geçiyordu. Bu anlayış temelinde Augustinus önce gramer okulunda, sonra da Kartarcadaki üniversitelerde eğitim alır. Hayatını ve yaşadıklarını ise İtiraflar adlı eserinde anlatır. Diğer önemli bir eseri olan Tanrı Şehri adlı kitabında ise Hristiyanlığın diğer din ve felsefeler ile hatta Roma yönetimi ile olan ilişkilerini tartışmaktadır.

Augustinus metafizik anlayışında Tanrı'yı entelektüel aydınlanmanın kaynağı olarak görmektedir. Aydınlanma yaratılıştan farklı olarak ortaya çıkan bir oluşumdur ve bu oluşumda aydınlanmayı doğal olmaktan ziyade doğaüstü bir konuma getirmiştir. Aynı zamanda Augustinus inanç konusunda Tanrı'nın her bireyin içerisine inanç tohumları ektiğini dile getirir. İnançın rolünü ışık metaforuyla açıklamaktadır, ancak bu metafor sonsuz gerçeklere dair bilimizi anlattığı türden tamamıyla farklıdır. Bu nedenle Augustinus'un "Tanrı Devleti adlı eserinde de belirttiği gibi mantık ve anlamanın doğal barınağı olan insan aklı, kronik kötülüğün karanlık etkisi ile zayıflamıştır" (Yılmaz, 2018:173). Bu bağlamda hareket eden Cevzci, Augustinus 'un ahlak anlayışını şu şekilde açıklamaktadır:

"İnsanın düşünüşünün günah ve dolayısıyla onun Tanrı'ya başkaldırısı yoluyla açıklayan Aziz Augustinus, bu kez etik anlayışında, insanın kurtuluşunu ebedi saadet düşüncesi içinde, erdem ve Tanrı aşkı yoluyla ifade etmeye çalışır" (Cevzci, 2017: 90).

Augustinus'a göre insan yaşantısının amacı mutluluktur. İnsan hayatı boyunca mutluluğu arar ve mutluluğa ulaşmaya çalışır. Ama mutluluğu herkes farklı şekillerde ararsa bile ulaşmak istedikleri sonuç aynıdır. Augustinus'a göre insanın mutluluğu tanrıda araması gerekir ve insan ancak gerçek mutluluğa tanrıda ulaşabilir. İnsanın mutluluğu Tanrı'da araması gerekir ve insan ancak gerçek mutluluğa O'nda ulaşabilir. İnsanın mutluluğu Tanrı'da aramasının sebebi ise sonlu olan insan varlığını ancak sonsuz olan tanrı tamamlayabilecektir. Çünkü insanı işlediği günahlardan, çektiği acılardan, sefalet ve mutsuzluktan ancak Tanrı kurtarabilir. İnsanın sonsuzluk ihtiyacını sonlu varlıklar ve nesnelere karşılayamaz ancak sonsuz bir varlık olan Tanrı karşılayabilir. Bundan dolayı Tanrıyı sevmek insanın mutluluğu için vazgeçilmezdir. Tanrı en yüksek iyi olduğundan, en yüksek iyiyi aramak da mutlu yaşamak olduğu için buradan hareketle de Tanrı'yı aramanın O'nu kalpten sevmek olduğu sonucu ortaya çıkar. Başka bir ifadeyle, insanı Tanrı'ya çeken esas güç aşktır. Nitekim Augustinus da aşk türlerinden yola çıkarak yeryüzü devleti ve Tanrı devleti ayrımına varır. Ona göre iyi ve doğru, kötü ve yanlış olmak üzere iki türlü aşk vardır ve bu iki karşıt ayrımın denk gelen devleti ve Tanrı devleti olarak iki tane devlet anlayışı vardır. "Bu iki devletin tarihi, insan yaratılmadan önce meleklerin Tanrı'ya başkaldırması ile başlamıştır. Bundan dolayı Tanrı'ya isyan etmeyen melekler ile şeytanın yolundan giden melekler arasında bir ayrışma gerçekleşmiştir. Benzer şekilde bu ayrışma iki devlet arasında da ortaya çıkmıştır" (Canatan,2021:28).

I. Tanrı Devleti

Aziz Augustinus Tanrı Devleti adlı eserini siyasi bir amaç doğrultusunda yazmamıştır. Eserin yazılmasında tarihi olaylar etkili olmuştur. Roma şehri o dönemde Gotlar tarafından ele geçirilmiş ve yağmalanmıştır. Bu tarihi olay o dönemde çok büyük bir etki oluşturmuştur. Aynı zamanda Roma'da Hıristiyanlığın karşısında yer alan yeni bir akımın oluşmasında etkili olmuştur. Roma tanrılarından vazgeçilip onun yerine Hıristiyanlığın getirilmesi bu durumun sebebi olarak görülmüştür. Bundan dolayı Augustinus Tanrı Devleti eserini yazmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Augustinus toplumsal olaylara kayıtsız kalmamıştır.

Eserinde toplumsal olayları ele almakla birlikte bu toplumsal olayların verdiği kötü etkileri de azaltmak amaçlı insanları din ile tanıştırmaya çabası içine girmiştir. Topluma ve insanlığa dini yaymak için bu eser 413 - 426 yılları arasında yazılmıştır. Ona göre Tanrı devleti "İsa'nın krallığında ölümsüzlüğe kavuşmuş iyi insanların mutlak barış içinde ebediyen yaşayacağı ezeli bir devlettir" (Öner,2008:25). Augustinus Tanrı Devleti'nde iyi ve gerçek aşk içinde olup ruhsal olarak mutluluğu Tanrı'da arayan ve Tanrıyı seven insanların gökyüzü devletinde bir araya geldikleri görüşünü savunmuştur. Bu çerçevede Cevizci şunları ifade etmektedir:

"Aynı noktaya başka bir yerden, yani insanın sosyal doğasından hareketle ulaşmayı denediğimizde, Augustinus'a göre, Tanrı tarafından insana bahşedilen özellik ya da yetkinlikler arasında bir de sosyal bir doğanın bulunduğunu söylememiz gerekir" (Cevizci,2017:97).

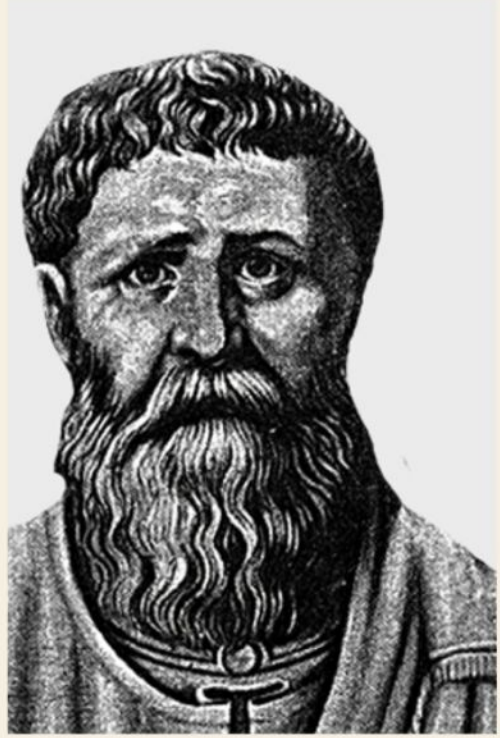
Buna göre Adem ile Havva'nın işlediği ilk günah kalıtsal olarak diğer nesillere geçmiştir ve herkes günahkardır. Bundan dolayı insanlık lanetlenmiştir ve Tanrı'nın lütfu sayesinde günahattan kurtulanlar ve günahkar kullar olmak üzere iki kısma ayrılır. Augustinus günahattan kurtulmuş olan insanların Tanrı devletinin yurttaşları olduğunu söyler. Kişi açısından bakıldığında ise ruhumuz Tanrı devletine bağlıdır; çünkü insanlar burada Tanrı'nın aşkı ile yapıp tutuşurlar ve Tanrı'nın peşinden giderler. Tanrı devletinin yeryüzündeki temsilcisi ise kilisedir. Kilise, Hıristiyanlığı başarılı bir şekilde tüm dünyaya yayabilirse tüm dünya Tanrı devletinin egemenliği altına girecektir ki, kalıcı olan Tanrı devletidir. Toplumu ise, adaletle yönetmeyen hükümdar Tanrı'ya karşı sorumlu olacaktır. Augustinus insanların erdemi akıl ile bulamayacağını bunun içinde iclil'e bakılması gerektiğini söyler. Augustinus Tanrı devleti'nde inşa ettiği anlayışın insanlık tarihine de empoze eder. İnsanın bedensel yanını yeryüzü devletine, ruhsal yanını ise Tanrı devletine benzetir. Bu açıdan bakıldığında ise insanın ruhsal ya da tinsel yanının bir çatışması olarak görür. Dolayısıyla Tanrı devleti Yahudi toplumunda ortaya çıkmış, Hıristiyanlık inanca ve Kilisenin öğretileri ile kendisini sürdüren İsa'nın krallığıdır.

Augustinus'un bakış açısından bakıldığında ise Kilise ve Hıristiyanlık Tanrı devleti'nin etkisini yaymaya başlayan en önemli yapı taşlarıdır. Ancak Augustinus, Tanrı Devleti adlı eserinde Kilisenin egemenliğini kast etmez. Çünkü kilise bütün Hıristiyanlığı kapsayan bir yapıdır ve bu durum Kilise'nin ilerleyen zamanlarda evrenselliğini kabul ettirebilmesinin yolunu açmıştır (Akad, vd, 2017: 49). Tanrı devleti öte dünyada da Tanrı'nın egemenliği altında olan devlettir. Augustinus yaptığı bu iki devlet ayrımı ile iyi ve kötü yönetimleri anlatmak istemiştir. Buradan anlaşılacağı üzere de yeryüzü devleti Tanrı devletini örnek almaktadır. Tanrının egemenliği altında olan Tanrı sevgisi ile yürekleri yapıp tutuşan insanların olduğu Tanrı devletinde günah yoktur. Günah olmadığından ötürü de günahın sonucu olan kölelik ve özel mülkiyet de yoktur. Başka bir deyişle Tanrı devletinde eşitlik üzerine kurulu bir düzen hakimdir.

II. Yeryüzü Devleti

Yanlış ve kötü aşka karşılık gelen devlet ise yeryüzü devletidir. Augustinus açısından bakıldığında iyi ve doğru aşka yani Tanrı'ya yönelmek yerine maddeye yönelmiş olan aynı zamanda kendini seven ve duysal isteklerine önem veren insanların bir araya gelerek yeryüzü devletini oluşturdukları söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır. İnsanın sosyal bir varlık olmasından ötürü Adem ile Havva'nın işlediği günah kalıtsal olarak diğer nesillere de aktarıldığı için günahkar kullar yeryüzü devletinde yaşarlar. Bundan dolayı yeryüzü devleti şeytanın krallığıdır ve Tanrı devletine nazaran geçicidir. Buradan da anlaşılacağı üzere insan yeryüzü devletinde hiçbir zaman adaleti bulamaz; çünkü insan kendisini Tanrı aşkına, Tanrı'yı aramaya ona ulaşmaya vermemiştir. Yeryüzü devletinde ideal bir düzen yoktur, aynı zamanda bu devlette yaşayan insanlar arasında anlaşmazlık, kavga ve gurur gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu düzensizlik içindeki düzenden de anlaşılacağı üzere yeryüzü devletindeki kuralları insanlar koyar.

İnsanın yeryüzü devletindeki o kötü yaşamdan kurtulabilmesi için de Tanrı devletini örnek alması gerekir. Çünkü Tanrı devleti kötülüğün, adaletsizliğin olmadığı, insanın mutlu olduğu ideal bir düzene sahip olan devlettir. Kişi açısından bakıldığında ise bedenimiz yeryüzü devletine aittir. Augustinus, Asur ve Roma imparatorluklarının yok olmasına benzer şekilde yeryüzü devletinin kaderinin yok olduğunu düşünmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada Aziz Augustinus'un devlet anlayışının yanı sıra, metafizik ve etik görüşü, Tanrı Devleti ve Yeryüzü Devleti eserleri temelinde tartışılmıştır. Augustinus devleti, Tanrı devleti ve yeryüzü devleti olmak üzere iki kısma ayırmıştır. Ancak buna karşın söz konusu o, iki devletin birbirinden ayrı olarak değil, birbirinin içine geçmiş olarak açıklar (Akad, Dinçkol ve Bulut, 2017:49). Ayrıca Augustinus devlet anlayışı açısından en önemli eseri olan Tanrı Devleti'nde, Roma ve Yunan düşüncesi ile Hıristiyanlığı uzlaştırmaya çalışmıştır. Ona göre en iyi devlet Tanrı devletidir; çünkü insan gerçek mutluluğu ve aşkı Tanrı'da bulur. Ruhani olarak Tanrıya yönelmiş olan insan kötülük ve adaletsizlikten uzak durur ve Tanrıyı en yetkin iyi olarak açıklar.

Bu açıdan bakıldığında ise, Tanrı devleti ile onun ahlak anlayışının birbiri ile uyum içinde olduğunu görürüz. Tanrı devletindeki yurttaşların kötülük ve yoksulluktan uzak sadece Tanrı sevgisi için çabalayan ve onun sevgisine ulaşmaya çalışan, ideal bir düzen içinde yaşayan ve günahattan arınmış kişiler olduğunu görürüz. Bundan dolayı ideal bir devlet için insanın günahlarından arınıp Tanrı devletine ulaşması gerekmektedir. İnsanın içinde yaşadığı yeryüzü devleti kötülüğün, adaletsizliğin, sefaletin ve köleliğin olduğu bir devlettir bu yüzden yeryüzü devleti kalıcı değildir bir gün yıkılacaktır. Kalıcı olan devlet Tanrı devletidir ve orada yurttaşlar Tanrının yasa ve kurallarına göre yaşarlar. Augustinus'un temelde vermek istediği mesaj ise, insanın manevi olarak kendini tanrıya vermesi ve Tanrı'nın yasalarına göre yaşamasıdır.

Kaynakça

- Cevizci, A. (2017). Ortaçağ Felsefesi (5. basım). İstanbul: Say Yayınları.
- YILMAZ, Ş. (2018). Augustinus'un İlahi Aydınlanma Üzerine Görüşleri. Ortaçağ Felsefesi, İstanbul: Küre Yayınları.
- Öner, E. S. (2008). Augustinus'un Tanrı Devleti (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akad, M.; Dinçkol, V; Bulut, N. (2017). Genel Kamu Hukuku. İstanbul: Der Yayınları.
- Canatan, K. (2021). Tanrı Şehri, Ankara: Eski Yeni Yayınları.

